

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний No _____

«__» _____ 20__ р.

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
2 КЛАСУ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ**

Кваліфікаційна робота
студентки групи ПНА-м-14
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Сороки Оксани Анатоліївни

Керівник Павлик Олена
Анатоліївна,
канд. пед. наук, доцент

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД	
1.1. Комунікативна компетентність як наукове поняття	8
1.2. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності на уроках словесності	15
1.3. Технологія ВУОД як засіб формування комунікативної компетентності.....	21
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ЗАСОБОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД	
2.1. Дослідження стану проблеми у практиці шкільного навчання.....	39
2.2. Система роботи з формування комунікативної компетентності засобом ВУОД на уроках словесності в 2 класі	44
2.3 Результати дослідної роботи.....	57
Висновки до розділу 2.....	61
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	70
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність роботи. Навчання на уроках словесності у початковій школі знаходиться на стадії перебудови через причину зміни цінностей в освіті та у зв'язку з поновленням системи освіти України через інтеграцію її в європейський освітній простір. В Україні, як і в усьому світі, поширюється гасло про нове покоління або «дітей нового тисячоліття», які потребують нової методики роботи, зміни форм і методів організації навчання.

Високий рівень розвитку технологій сприяє не менш високому рівню розвитку системи освіти. Зміни, які відбуваються у поведінці дітей, дають підстави на кардинальні зміни і в системі освіти. Все, що раніше було заборонене, сьогодні мусить бути використаним у навчанні. На сьогоднішній день ставлення дітей до навчання є не таким, як це було 5-10 років тому. Дітям важливо отримувати знання з речей, які їх оточують. Ще важливіше, щоб ці знання використовувалися ними у житті та навчанні впродовж усього життя. Усе повинно спрацьовувати у симбіозі з цінностями учня, формувати певні «soft skills», які так необхідні для успішної самореалізації. Однією з таких компетентностей є комунікативна компетентність, яка представлена у мовно-літературній освітній галузі, та являє собою одну з ключових компетентностей за Державним стандартом початкової освіти [11].

Як свідчить аналіз останніх досліджень і публікацій, проблема комунікативної компетентності широко досліджується науковцями у різних аспектах: у соціологічному та психологічному (Л. Барановська, О. Бодаєв, А. Добрович, І. Зимня, Л. Зазуліна, О. Леонтьєв, Л. Петровська, Е. Руденський, О. Холостової та ін.), у лінгвістичному та педагогічному (М. Вашуленко, Т. Донченко, О. Мельничук, С. Ніколаєв, Т. Ніколаєва, В. Скалкін, І. Синиця, Ю. Пасов, М. Пентиліук, Т. Яценко та ін.), що дозволяє різнобічно характеризувати цей науковий феномен. Разом з тим, незважаючи на значні досягнення, особливої уваги потребує розробка системи формування комунікативної компетентності в умовах розбудови Нової української школи.

Аналізуючи типові освітні програми, розроблені під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна, можна помітити, що проблема формування комунікативної компетентності як ключової і водночас предметної полягає у розвитку здатності спілкуватися, прагненні до самовдосконалення, вмінні працювати з різними видами джерел інформації, застосовувати набуті знання у практичній діяльності у спілкуванні як безпосередньому, так і опосередкованому [58].

Отже, актуальною залишається розробка таких підходів до навчання, які б посилювали орієнтованість на формування комунікативної компетентності, бо безліч проблем, зокрема недостатня сформованість мовлення, мотивації навчання, – свідчать про необхідність пошуку найбільш ефективних технологій навчання. Актуальність проблеми обумовлена ще й тим, що одним із найважливіших завдань удосконалення якості української освіти та впровадження Нової української школи є формування особистісної готовності дітей до активного життя, до творчої самореалізації в цифровому суспільстві. В умовах інформатизації суспільства ми будемо спиратися на нову для українського освітнього простору технологію BYOD, яку у свій час досліджували такі науковці, як Б. Лебек (B. Lebek), Р. Бучана (R. Buchanan), К. Дегірменсі (K. Degirmenci), К. Дж.Маклін (K. J. McLean), К. Джонсон (K. Johnson), Т. Деллаграбг (T. DeLaGrabg), А. Майкл (A. Michael), Х. Брейзнер (H. Breitner), А. Скарфо (A. Scarfo), Е. Таріка (E. Tarica) М. Хомському (M. Chomsky), Д. Хайнс (D Hymes) Р. Уаята (R. White) та ін. Впроваджуючи технологію навчання BYOD, ми передбачаємо по-новому поглянути на навчальний процес з методичної точки зору. Аналіз результатів дослідження дозволяє виокремити ряд важливих тенденцій, що, на нашу думку, значно підвищать ефективність викладання і водночас будуть вимагати корінної зміни класичних підходів до навчання, що задекларовано в Концепції Нової української школи [22].

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати систему роботи з формування комунікативної компетентності молодших

школярів на уроках словесності засобом технології BYOD.

Завдання дослідження:

1. Зробити аналіз науково-педагогічної, психологічної, методичної літератури та з'ясувати сутність ключового поняття, визначити загальні засади розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.

2. Визначити особливості технології BYOD як засобу формування комунікативної компетентності.

3. З'ясувати критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності молодшого школяра.

4. Вивчити передовий педагогічний досвід учителів, що використовують технологію BYOD на уроках словесності.

5. Розробити систему роботи з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD на уроках словесності в 2 класі та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження: процес формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках словесності.

Предмет дослідження: система роботи з формування комунікативної компетентності другокласників засобом технології BYOD на уроках словесності.

Гіпотеза: рівень сформованості комунікативної компетентності другокласників підвищиться, якщо:

- 1) - на уроках словесності цілеспрямовано та системно вчити взаємодіяти усно і письмово засобом технології BYOD;
- 2) - дотримуватись ситуативного та діяльнісного підходів до навчання;
- 3) - ураховувати складові комунікативної компетентності.

Методи дослідження. У роботі використовувалась низка методів досліджень комунікативної компетентності: теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури; державних документів; розробка змісту й методики розвитку комунікативної компетентності молодших школярів; синтез результатів експерименту), емпіричні (спостереження за навчально-виховним процесом, бесіди з учителями й учнями з метою

діагностування рівня сформованості комунікативних умінь молодших школярів, вивчення результатів мовленнєвої діяльності учнів), педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний).

Експериментальна база дослідження: Любомирівська школа I-II ступенів Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, Верхівцевський НВК Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, Криворізька педагогічна гімназія Довгинцівського району Дніпропетровської області.

Апробація результатів дослідження представлена у всеукраїнських та міжнародних доповідях та публікаціях:

- Формування комунікативної компетентності молодших школярів// Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умові європейської інтеграції: зб. матеріалів XXI Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 24 квітня, 2018р./ Редкол.: І.І. Тимошенко (відп. ред.) та ін.-К.: Вид-во Європейського університету, 2018. -С. 81-84.
- Формування комунікативної компетентності засобами технології BYOD на уроках літературного читання у 2 класі// «WayScience: міжнародний електронний науково-практичний журнал: зб. матеріалів V Міжнарод. наук-практ. конф., Дніпро, 7-8 лютого, 2019 р.-С.670-674.
- Проблема формування комунікативної компетентності на уроках навчання грамоти// Актуальні питання теорії і практики початкового навчання: Зб. наук.праць студентів. – Кривий Ріг: КДПУ, 2018р. – Вип. 11. – С.173-176.
- Сорока О. А. Формування комунікативної компетентності учнів 2 класу засобом технології BYOD на уроках словесності / А. О. Сорока. – Кривий Ріг: Арт Прінт, 2019. – 94 с.

Новизна дослідження: уточнено сутнісні характеристики та структурні компоненти комунікативної компетентності молодших школярів, розроблено систему роботи з формування комунікативної компетентності другокласників засобами технології BYOD.

Практичне значення: узагальнені результати дослідження можуть бути

використані на уроках словесності в початковій школі у 2 класі, при розробці навчально-методичних рекомендацій з формування комунікативної компетентності другокласників Нової української школи.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки. Обсяг основного тексту – 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВUOD

1.1. Комунікативна компетентність як наукове поняття

Проблема формування комунікативної компетентності (далі КК) завжди була актуальною і цікавою як вітчизняним, так і зарубіжним науковцям. Серед досліджень у цій галузі варто назвати роботи О. Аршавської, Н. Гез, І. Гудзик, Л. Ельконіна, В. Загвязінського, І. Зимньої, Д. Ізаренкова, М. Кейнела, О. Леонтєва, І. Лернера, Б. Ломова, Л. Максютенко, А. Маркової, М. Махмутова, Ю. Пасова, С. Савінгтона, М. Свейна, М. Скаткіна, Г. Щукіна О. Побочної, З. Мащини та ін.

Для того, щоб з'ясувати сутність комунікативної компетентності, розглянемо її визачення у нижче поданій науковій літературі. В академічному тлумачному словнику поняття «комунікативна компетентність» не представлено. Тому дослідимо його через складову «компетентність». «Компетентність» розглядається через термін «компетентний» – це той, який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний [55]. Інша складова терміну «комунікативна» трактується через поняття «комунікація – це шлях сполучення, лінії зв'язку тощо» [55].

У словнику педагогічних термінів знову поняття КК не відображено, тому звертаємося до слова «компетентність». «Компетентність (лат.competens відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. Компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбуваються через здобуття нею необхідних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців»[54].

Порадник вчителя НУШ вказує на те, що «компетентність – динамічна

комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або навчальну діяльність» [34, с.12] Комуникативну компетентність у нормативно-правових документах, що регулюють процес навчання в сучасній початковій школі, відбито у таких ключових компетентностях, як «спілкування державною мовою» та «спілкування іноземною мовою». В інших ключових компетентностях також можна помітити їх зв'язок з комуникативною [34].

У Законі України «Про освіту» дефініцію комуникативної компетентності не окреслено. Тому звертаємося до слова «компетентність». Цей термін визначено як «динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [16].

В англomовному словнику термінів подане таке визначення комуникативної компетентності: «знання мовця як про граматичні правила мови, так і про правила відповідного використання в соціальному контексті» [1].

Враховуючи вище сказане, під комуникативною компетентністю розуміємо здатність до спілкування, що передбачає знання, навички, цінності та власне ставлення до конкретного питання. Сам термін є достатньо суперечливим та неоднозначним, адже поняття «комуникативна компетентність» чітко не окреслено у словниках, у методичних дослідженнях, нормативних документах, що регулюють процес навчання.

Аналізуючи історію походження терміна, не важко помітити, що в науковому обігу його спочатку розглядав Р. Уаят (R. White) у розрізі компетентістного підходу в період активного розвитку компетентісного навчання. Потім комуникативна компетентність стала розглядатися у значенні мовної компетентності завдяки М. Хомському (M. Chomsky). І тільки у кінці 70-х років XX століття в іноземних джерелах Д. Хайнс (D Hymes) вводить поняття «комуникативна компетентність» [79]. Пізніше поняття КК поширилося у пострадянських країнах завдяки працям Є. Пасова, Т. Ніколаєвої тощо. Є. Пасов

говорив про проблему комунікативної компетентності саме в контексті навчання іноземної мови, розкривав проблеми взаємодії мовців між собою. Питання комунікації схарактеризовано в роботах О. Леонтєва, Ю.Ємельянова та ін. Психологи описали феномен комунікативної компетентності в розрізі психологічної проблеми комунікатора входити у комунікативний зв'язок, чітко визначили психічні та фізичні бар'єри комунікації з боку мовця.

Враховуючи окреслені підходи, можна припустити, що комунікативну компетентність різні вчені розглядають неоднаково, що дає підстави визначити її крізь призму різноманітних наук. У своїй роботі ми виокремили такі основні напрями досліджень феномену комунікативної компетентності, як соціальний, психологічний та лінгвістичний (див.рис.1.1). На нашу думку, вони є основними і дозволяють комплексно характеризувати комунікативну компетентність як здатність особистості вступати в комунікацію і керуватися усіма її процесами.

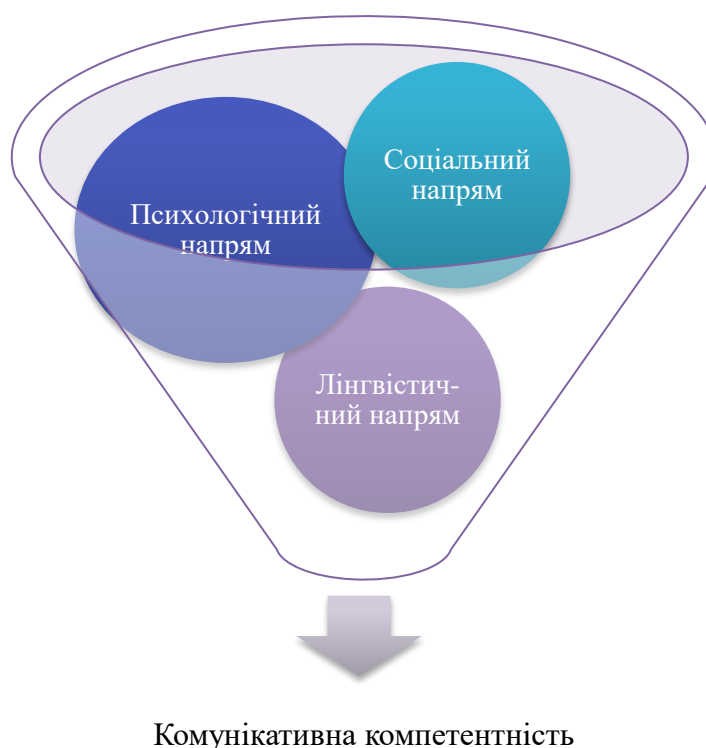

Рис. 1.1. Напрями комунікативної компетентності

Проаналізуємо різні погляди на комунікативну компетентність в розрізі

окремих наук та дослідників. Так, представник соціального напрямку М. Обозов комунікативну компетентність досліджує у роботі «Психологія міжособистісних відносин» та зауважує, що «комунікативна компетентність – це один із показників психічної зрілості людини, що визначає її соціальний інтелект»[35, с.130]. Ю. Жуков, Л. Петровська, П. Растянніков розглядають комунікативну компетентність «як здатність встановлювати та тримати контакти із людьми»[14, с.20]. Л. Барановська дає найбільш точне формулювання комунікативної компетентності як здатності до ефективного спілкування: «це такий рівень навичок взаємодії з людьми, котрий дозволяє індивіду в межах своїх здібностей та соціального статусу успішно функціонувати в даному суспільстві» [2, с.146]. На думку Ю. Ємельянова, термін «комунікативна компетентність» означає здатність до комунікації усіма її способами та проявами: вербально, невербально або мовчки з опорою на взаємодію із співрозмовником [13]. Тож, представники соціального напрямку виокремлюють КК як здатність до взаємодії з людьми в усіх її проявах.

О. Леонт'єв як представник психологічного напрямку у роботі «Мова та мовленнєва діяльність» трактує комунікативну компетентність як сукупність комунікативних умінь, а саме: володіння соціальною перцепцією або «читанням по обличчю». Тобто недостатньо увійти в комунікацію з людиною, необхідно зрозуміти її, викликати певні почуття та емоції [28]. А. Крилов у підручнику з психології наголошує на тому, що комунікативна компетентність – це досвід спілкування, який встановлюється у процесі взаємодії та обумовлюється певними психічними властивостями [24]. Тому робимо висновок, що з психологічної точки зору КК – це процес комунікації, який регулюється психічними процесами.

Звертаючи увагу на структуру комунікативної компетентності, Ю. Жуков, Л. Петровський, П. Растянніков говорять, що вона складається з когнітивної (психологічні знання і перцептивні здібності), виконавської (уміння і навички), емоційної (соціальні установки, досвід, система ставлень особистості) установок [14] (див.рис.1.2).

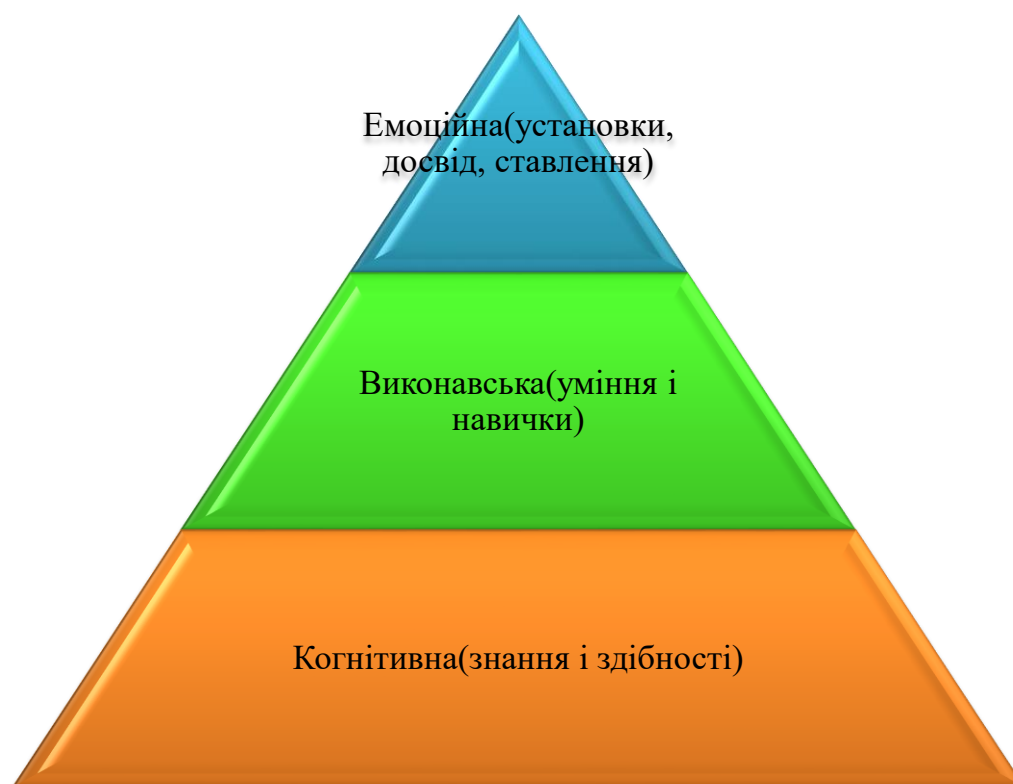

Рис. 1.2. Структурні складові КК (за Ю. Жуковим, Л. Петровським, П. Растянніковим)

М. Вашуленко до формування комунікативної компетентності підійшов з позиції структури лінгвістики і виокремив фонологічну, лексичну, морфологічну, синтаксичну та текстологічну складові [6, с. 7-9] (див.рис.1.3), які у взаємодії між собою дають якісно оформлений продукт процесу комунікації, що допомагає входити, створювати та виходити з процесу спілкування.

Сама модель комунікативної компетентності змінювалась з роками та розширювалась з кожним вагомим дослідженням про неї. Беручи до уваги результати попередніх теоретичних та емпіричних досліджень, наприкінці 1980-х років Л. Бахман запропонував нову модель комунікативної компетентності або, точніше, модель комунікативної мовної здатності, в якій вирішального значення набуває мовна здатність, яка складається з двох вагомих складників – знання мови та стратегічної компетентності [28]. На думку дослідника, знання мови містить дві основні складові – організаційні знання та ґрунтовні знання з данної галузі, які доповнюють одне одного у досягненні мети. Підскладовими мовної

компетентності, за словами науковця, є лексичні, граматичні, семантичні, фонологічні, орфографічні та орфоепічні компетенції. При цьому не важко помітити розбіжності у виділенні науковцями мовних складових в залежності від мовних рівнів. На нашу думку, це пов'язано насамперед з певною формою вияву мовлення (усною чи писемною). Тому слухними є думки усіх науковців, що варто взяти до уваги при розробці узагальненої моделі, котра відображає структуру комунікативної компетентності.

Рис. 1.2. Складові КК за М. Вашуленко

Тож, дослідивши ключове поняття в розрізі окремих галузей науки, можна сказати, що комунікативна компетентність включає декілька аспектів. Наприклад, соціологи розглядають її як здатність давати прогноз ситуації спілкування, програмувати цей процес та здійснювати його управління. У психолінгвістиці до тлумачення комунікативної компетентності підійшли з іншого боку і розуміють її як процес володіння соціальною перцепцією; розуміння співрозмовника, його психічного стану. Лінгводидакти під комунікативною компетентністю розглядають здатність здійснювати мовну діяльність на основі трьох сфер, виділених О. Леонтьєвим і А.Криловим (мотиваційної, когнітивної та діяльнісної). На базі цього М. Обозов виокремлює структуру комунікативної компетентності, що містить такі компетенції, як

мовленнєва, мовна, предметна і прагматична (див. Додаток А) [35, с.16], що покладено в основу розуміння складових комунікативної компетентності в сучасній лінгводидактиці.

Підсумовуючи вище зазначене, під комунікативною компетентністю (КК) молодшого школяра ми будемо розуміти здатність дитини, пов'язану зі знаннями, уміннями, навичками і емоційним досвідом особистості для повноцінного функціонування у суспільстві задля здійснення комунікації у всіх сферах життєдіяльності суб'єкта. Ми погоджуємося з думкою Г. Брахмана та Е. Палмера, які спираються на соціологічний підхід, де все ж таки вирішальне значення має комунікативна здатність людини, її запас знань, який вона використовує у процесі спілкування. Цю здатність умовно можна розглядати в двох аспектах:

1) організаційному як здатність людини обирати потрібний стиль спілкування, включатися у мовне середовище, вміло реагувати та відповідати при необхідності;

2) знаннєвому, яким людина користується у процесі своєї діяльності, що передбачає повноту пояснень, багатий словниковий запас та влучність і точність застосування знань у необхідній для цього ситуації.

Таким чином, аналіз наукової літератури дозволяє виокремити компонентний склад КК молодшого школяра (див.рис.1.3.), що буде покладено в основу нашого дослідження.

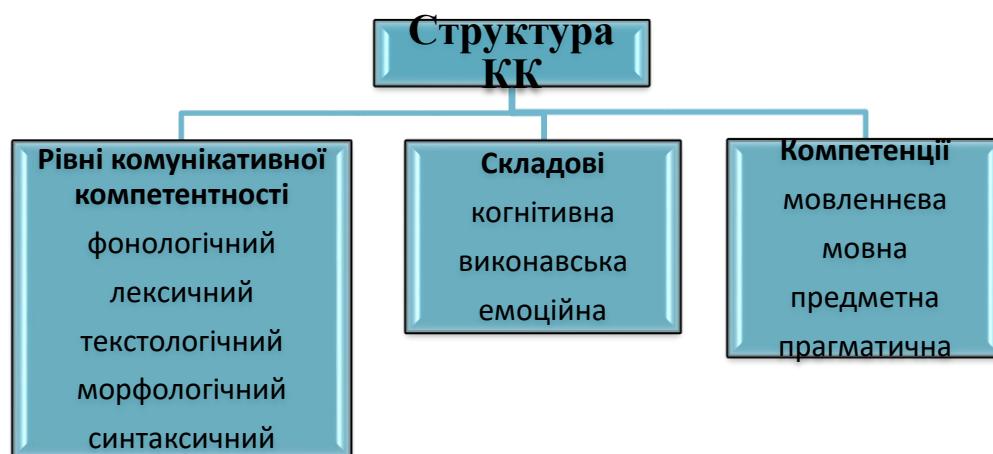

Рис. 1.3. Структура комунікативної компетентності молодшого школяра

На основі аналізу літератури представимо власну модель комунікативної компетентності, яка задовольняє усі аспекти вище зазначеного (див.рис 1.4).

Рис.1.4. Модель комунікативної компетентності

Отже, можна сказати, що комунікативна компетентність – це складна система взаємопов’язаних між собою елементів (тобто сукупність пов’язаних компетенцій, поглядів, установок), які дають змогу активно застосовувати їх у різноманітних ситуаціях, що складаються у процесі життєдіяльності, та здійснювати комунікативну діяльність незалежно від них.

1.2. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності на уроках словесності

Формування комунікативної компетентності на уроках словесності у початковій школі є однією з провідних ланок роботи, що передбачає становлення здатності особистості застосовувати в конкретному спілкуванні знання мови,

вміння взаємодіяти з людьми, володіти навичками роботи в групі. Цей процес може бути ускладнений через низку факторів, зокрема через бідність мовлення, заміну спілкування гаджетами, недостатню сформованість мовленнєвих умінь у дітей, домінування мовлення вчителя на уроці, обмеженість родинного спілкування тощо (див. Додаток Б).

О. Савченко розглядає формування комунікативної компетентності як ключової, що пронизує усю мовно-літературну освітню галузь, і виокремлює такі завдання для її формування в умовах інформатизації суспільства, як:

- розвиток мовлення школярів, вміння створювати короткі висловлювання;
- формування повноцінних навичок читання, письма, вміння брати участь у творчій діяльності на уроках;
- використання умінь різних видів діяльності у практичному руслі [47] (див.рис.1.5.).

Рис. 1.5. Завдання формування КК (за О. Савченко)

Розвиток мовлення школярів є необхідним завданням навчально-виховного процесу в початковій ланці, адже саме від нього буде залежати успішність учня у середній та старшій школі, його здатність до адаптації у навколишньому середовищі та побудови соціальних зв'язків. Оцінка розвиненості мовлення може характеризуватися декількома критеріями, зокрема словниковим запасом учня, його емоціональним станом, індивідуальними психічними особливостями та неодмінно культурою мовлення. Дослідженням рівня розвитку мовлення займалися такі науковці, як Н. Бабич, М. Жовтобрюх, А. Коваль, М. Пентилюк та ін. Питання формування повноцінних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності і впровадження їх у практичному руслі вивчали І. Федоренко, І. Пальченко, В. Науменко, А. Ємець, О. Джежелей та ін.

Для вивчення практичної складової процесу формування комунікативної компетентності звернемося до висновків О. Побочної, яка вважає, що задля результативного формування комунікативної компетентності учнів початкових класів діяльність учителя має будуватися на ключових аспектах: інноваційному, діяльнісному та психолого-педагогічному [43], що перегукується з новим Державним стандартом нової української школи (див.рис. 1.6).

Рис.1.6. Ключові аспекти процесу формування КК

До психолого-педагогічного аспекту ми можемо віднести створення такого навчального середовища, яке повністю задовольняло б учнів, вчителів та батьків. Ідеї створення оптимального освітнього середовища ми можемо черпати у таких педагогів, як В. Сухомлинський, котрий приділяв велику увагу естетичному та емоційному розвитку дитини, зокрема на лоні природи, А. Макаренко, який вважав за необхідне працювати над дисципліною, І. Бех і І. Зязюн, котрі акцентували увагу на духовному розвитку особистості тощо. Інтегрувавши провідні ідеї минулого в сучасний освітній вимір, укладачі поради для вчителя НУШ акцентують увагу на впровадженні таких видів діяльності, як ранкові зустрічі, формування навчальних осередків, встановлення правил та обов'язків як учнів, так і вчителів, що повинно підкріплюватися спільними цінностями та вільним вибором кожного учня [34].

Діяльнісний аспект на сьогоднішній день є найбільш дослідженим з позицій різних галузей науки. Починаючи з робіт представників німецької класичної філософії Г. Гегеля, І. Канта, поступово складалася концепція діяльнісного підходу, яку було втілено у практику шкільного навчання В. Ельконіним і Д. Давидовим, І. Лернером, зокрема покладено в основу проблемного та розвивального навчання. Дослідники розкрили основні принципи, положення та ефективні умови реалізації діяльнісного підходу, головною метою якого є знаходження шляхів вирішення проблеми практичним способом. При цьому вважаємо слушною думку Т. Мартинюк про те, що «в центрі уваги стоїть не просто діяльність, а спільна діяльність дітей і дорослих у реалізації разом вироблених цілей і завдань. Педагог не подає готові зразки етичної та духовної культури, а створює, виробляє їх разом з учнями; адже спільний пошук норм і законів життя під час діяльності й становить зміст процесу, що реалізується в контексті діяльнісного підходу» [30, с. 64].

Інноваційний аспект передбачає використання інтерактивних завдань, спрямованих на пошук і створення нового на основі спільної практичної діяльності. Впровадженням інноваційного аспекту в школі займалися

М. Наумчук, Ю. Плахотник, І. Досяк, І. Дичківська та ін. Щоб забезпечити цей аспект, О. Побочна рекомендує звернутися до нових інформаційних технологій [43] і дає рекомендації та поради для розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи, що передбачає застосування різних форм інтерактивної взаємодії (див.рис.1.7). Таким чином, інноваційний аспект формування комунікативної компетентності молодших школярів, на нашу думку, передбачає насамперед організацію взаємодії за допомогою інтерактивних вправ і завдань.

Як свідчить аналіз наукової літератури, дослідники постійно перебувають у пошуку ефективних форм та методів навчання, які б сприяли розвитку і становленню комунікативної компетентності молодшого школяра. Головна мета таких завдань – викликати в учнів інтерес до спілкування, бажання проявляти ініціативу та охоче працювати в парах, групах та командах. Для цього, наприклад, О. Коваль на сучасному порталі «Освіторія» презентує цікаві завдання для розвитку комунікативної компетентності, зокрема «Історія за малюнком», «Читання з передбаченням», «Лист для себе», «Герой дня», «Зворотний зв'язок» тощо [37].

Рис. 1.7. Прийоми розвитку комунікативної компетентності

На нашу думку, найбільш ефективними є такі вправи та завдання, які

забезпечують формування комунікативної компетентності на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу, де задіяні усі види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо (див.рис.1.8).

Рис. 1.8. Умови розвитку видів мовленнєвої діяльності

Важливо, щоб на уроках словесності були такі теми для обговорення, які б спонукали дітей до говоріння, вираження своїх власних думок та емоцій. В цьому на допомогу сучасному вчителю прийде ситуативно-діяльнісний підхід. Представниками цього підходу є такі науковці, як М. Вашуленко, М. Пентилюк, Г. Шелехова та ін. Основною метою цього підходу є використання мови в конкретних умовах, де на уроках створюють спеціальні умови, тобто ситуації. Вчитель для цього використовує сюжетно-рольові завдання у вигляді таких засобів, як картки, роздатковий матеріал. Є. Пасов зазначає, що ситуація слугує

розвитку мовленнєвого вміння. І доречно використовувати цей підхід, коли вчитель хоче розвинути саме діалогічні вміння. Метою таких завдань є:

- 1) сформулювати запит мовця;
- 2) задовольнити запит мовця шляхом створення запитання;
- 3) висловити оцінку ситуації, тобто власні судження з даного питання.

Це є одним із засобів, який рекомендували для підвищення рівня комунікативної компетентності на уроках. Але на сьогодні ці засоби потребують змін. І такі зміни може внести сучасна технологія BYOD, яка, на нашу думку, має значні переваги щодо новизни і мотивації до мовленнєвої діяльності молодших школярів завдяки використанню різних девайсів.

Таким чином, становлення комунікативної компетентності має передбачати формування таких елементарних комунікативних умінь молодшого школяра, які б дозволили йому вільно входити у комунікацію та задовольняти свої потреби у будь-якій життєвій для нього ситуації. Проте формування цих умінь повинно будуватися з урахуванням декількох аспектів, зокрема через дотримання ситуативного та діяльнісного підходів до навчання, урахування складових комунікативної компетентності, систематичності і включеності до певної мовленнєвої діяльності та використання інноваційних форм і методів комунікативної спрямованості. Саме цю новизну ми пропонуємо ввести через недостатньо обґрунтовану у комунікативній площині технологію BYOD.

1.3. Технологія BYOD як засіб формування комунікативної компетентності

Ми живемо у період цифрового суспільства, де наявність в учнів різноманітних девайсів вже нікого не дивує, а навпаки може покращити навчання, зробити його цікавішим та ефективним. Котрий рік поспіль вчителі оголошують війну всім гаджетам, які приносять до школи діти. Для того, щоб

направити використання у потрібне для них русло, важливо, на нашу думку, скористатися новою технологією Bring your own devices (BYOD). BYOD відносно нова технологія, про яку вперше було заявлено в праці Рафаела Беллагаса (Rafael Bellagas) у 2005 році, та перекладається як «візьми свої девайси з собою». Це технологія, за якої активно використовуються мобільні телефони, планшети, ноутбуки та інші пристрої у навчанні. З розвитком сучасної науки спочатку технологія BYOD почала використовуватися і знайшла своє поширення у відомих компаніях, таких як Intel, Citrix Systems and Unisys [63]. За течією модернізацій сьогоднішні девайси стали широко розповсюджуватися у всіх сферах життєдіяльності людини, зокрема спочатку почали з'являтися робочі місця, які передбачали роботу для людей із власними комп'ютерами, телефонами тощо. Потім студенти почали користуватися девайсами у навчанні, згодом цю течію перейняли на себе учні старшої і середньої школи. А тепер ми говоримо про використання цієї технології у початковій школі.

Питанням поширення BYOD у навчальному процесі займалися такі науковці, як Е. Чедбанд (E. Chadband), В. Копітоф (V. Kopytoff), П. Лінгвінстон (P. Livingston), Б. Стабнік (B Sztabnik), К. Хегарт (K Heggart), Т. Еріксон (T Erickson), С. Рос Померой (S. Ross Pomeroy), П. Де-Віт (P. DeWitt), Т. Балдасаро (T. Baldasaro) та ін. З огляду літератури можна зробити висновки, що питанням BYOD почали займатися ще в ХХ столітті в Західній Європі, Австралії та Америці, активніше його впровадження почало відбуватися вже на початку ХХІ в умовах розвитку новітніх технологій та поширення STEAM освіти. В Україні, на противагу до інших держав, навіть у ХХІ столітті ця технологія є достатньо новою та не розкритою у повному її функціонуванні.

Основною причиною для використання девайсів у школах є потреба у підвищенні результатів навчання та мотивації сучасних дітей, тому що епоха цифрового суспільства вимагає докорінної зміни середовища навчання. Оскільки навіть з дошкільного віку у багатьох дітей з'являються власні девайси, вчителю і батькам важливо посприяти використанню цих девайсів саме з конкретною навчальною метою, застерегти дітей від марного витрачання часу у процесі їх

використання, Адже на сьогодні важко знайти людину, яка б відмовилася у використанні девайсу, особливого мобільного телефону, не говорячи про нове покоління дітей, яких з народження навчали взаємодіяти з девайсами. Тому важливо, щоб ті речі, від яких не можливо відмовитись і заборонити, посприяли розвитку мотивації у навчанні, побудові соціальних зв'язків дитини та реалізації інших функцій, які необхідні дитині для життя. На сьогодні можна виділити декілька причин використання девайсів на уроках (див.рис.1.9.)

Рис. 1.9. Причини використання девайсів на уроках

З іншого боку через специфіку організації роботи в кожній школі можна зіткнутися зі значними проблемами у впровадженні BYOD. Традиційно склалося, що вчителі й досі забороняють використання девайсів в освітньому процесі, можливо, через те, що сучасні вчителі ще не знають, як правильно використати усі можливості девайса у процесі навчання. На фоні цього дослідниця Ліза Нільсен (Lisa Nielsen) виокремила декілька міфів, які супроводжують цю технологію. Один з таких є те, що існує різниця між учнями, які мають і не мають власні девайси. Цей міф зруйнував Т. Кларк (T. Clark),

спеціаліст з навчальних технологій штату Джорджія, сказавши про те, що учні, які не мають власних девайсів, мають більше часу на роботу з ними через низьку конкуренцію. Наступний міф висвітлено в публікації Г. Стейджа (Gary Stage) «BYOD – це найгірша ідея століття? (BYOD – The Worst Idea of the Century?)» [82] з огляду на те, що вчителі використовують тільки примітивні функції телефону, зокрема прочитання книги, знаходження інформації. Але спростувати цей міф можуть ті вчителі, які працюють за цією технологією і можуть сказати, що діти створюють електронні брошури, презентації та ін., використовуючи найпростіші девайси. Наступний міф стосується того, що девайси відволікають учнів. Вирішення цієї проблеми, на нашу думку, повністю залежить від розподілу часу, обов'язків та форм роботи під час уроку, які надаються вчителем. Ще один міф стосується того, що вчитель повинен бути експертом з використання новітніх технологій. На сьогодні цей міф розвіюється зміною суспільства, тому що в умовах підвищеної інформатизації вчитель не може бути обізнаним в усіх сферах, він лише тьютор, який повинен направити роботу учнів у потрібне русло. Сучасні діти краще обізнані з гаджетами, ніж дорослі. Міф про те, що інтернет небезпечний, на нашу думку, можна подолати шляхом створення нових курсів для дітей щодо навчання та поведінки в інтернеті, етики його використання. Саме через необізнаність дітей і їх емоційну невідповідність існують загрози його використання [77] (див.рис.1.11.)

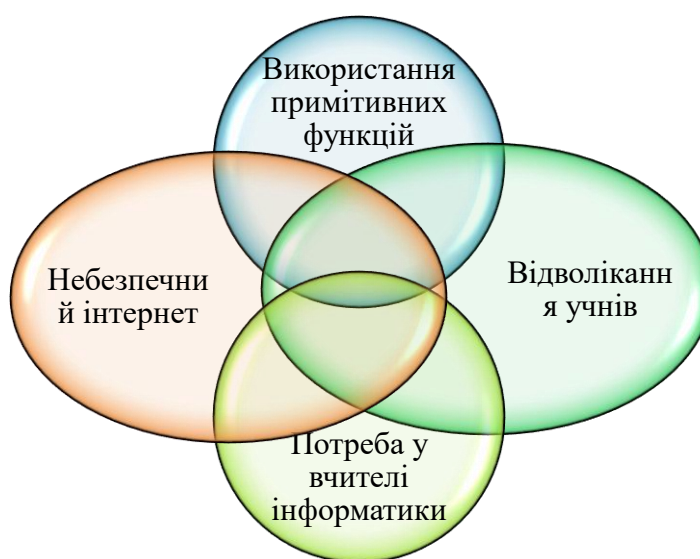

Рис. 1.11. Основні перешкоди щодо використання девайсів на уроках

Використання технології BYOD на уроках має забезпечувати низку умов. Такі умови описало багато науковців. Найбільш слушними, на нашу думку, є умови використання BYOD, визначені науковцями Європейської школи, що чітко окреслено в методичному посібнику «European Schoolnet» [66, с.33]. Ми, зважаючи на вище зазначені умови та ураховуючи вік дітей другого класу і їх особливості, визначили найбільш суттєві фактори, що впливають на використання технології BYOD у процесі навчання другокласників (див.рис.1.12.)

Рис. 1.12 Фактори використання технології BYOD у другому класі

На нашу думку, пристрої BYOD можуть допомогти вчителям забезпечити диференційовану навчальну діяльність для окремих учнів, щоб задовольнити їх конкретні потреби, покращити вже набуті у процесі навчання навички, розвинути здібності а також формувати комунікативну компетентність. Саме використання BYOD на нашу думку, крім вище зазначених умов, допоможе у:

- покращенні мотивації та розвитку активних учнів, з високими можливостями у навчанні та гіперактивних учнів;
- мотивуванні тих учнів, які можуть вважати традиційні методи навчання та сталі форми роботи нудними;
- розвитку інклюзивних дітей у навчанні: кращій підтримці менш працездатних учнів та учнів з обмеженими можливостями та спеціальними освітніми потребами.

Пристрої BYOD дозволяють окремим учням отримати доступ до цифрових підручників та інших навчальних ресурсів у багатьох місцях. Учні, які використовують власні пристрої, а не шкільні комп'ютери, мають більш розширений та персоналізований досвід. Вони можуть швидше виконувати завдання та контролювати своє навчання, оскільки мають власне програмне забезпечення, з яким вони вже ознайомлені і це не потребує додаткових витрат часу на організаційні моменти типу: «як вимкнути, вимкнути прилад», «як користуватися ним» тощо. Вони можуть більше зосереджуватися на змісті навчальної діяльності, а не на технології, що використовується для його підтримки.

Використання мобільних пристроїв, особливо використання власних пристроїв учнів, надає більше можливостей для навчання школярів створювати власні навчальні матеріали на додаток до використання пристроїв для доступу до навчального контенту, створеного іншими. Це полегшує вбудовані функції збору даних на мобільних пристроях, включаючи можливість фотографувати та записувати відео, звуки, текст та знаходити інформацію про місцезнаходження. Різноманітні функції та додатки можна додатково використовувати на пристроях учнів для збору інших типів даних, наприклад, інформацію про температуру повітря або про різноманітний світ природи в будь-якому місці планети для використання на різноманітних уроках. Учні можуть поєднувати, редагувати, ділитися та додавати до даних, зібраних та створених, сприяючи розширенню спілкування, співпраці, партнерського навчання та для роботи проектної групи [73].

Використання власних мобільних пристроїв учнів надає більше можливостей для формувального оцінювання, а їх поєднання із системами відповідей в Інтернеті забезпечує швидкий цифровий зворотний зв'язок щодо успішності учнів на теми, які потребують додаткових пояснень учителем. BYOD також може дозволити використання мобільних пристроїв для навчання та реалізації короткотермінових проектів чи пілотних проектів.

Коли учні використовують власні пристрої для навчання, це допомагає розвинути їх цифрові компетенції. Крім того, ця технологія дозволяє користуватися мобільними пристроями, які можуть бути навіть досить примітивними і мати лише невелику кількість доступних функцій та можливостей. Знаючи, що учні завжди мають власні пристрої з собою, вчителі можуть вирішити за короткий час спробувати щось нове на додаток до запланованих заходів. Цифрові пристрої підтримують навчання дітей у школі та поза нею, допомагають їм у розвитку таких навичок 21 століття, як спілкування, співпраця та творчість, а також у засвоєнні знань, набутті медіаграмотності та оволодінні технологіями [75].

Технологія BYOD цікава і тим, що вона не збільшує шкільні витрати на пристрої. Відповідальність за придбання мобільних пристроїв для навчання перекладається на батьків. Це є один із позитивних принципів політики BYOD, особливо в епоху економії. Спостереження показують, що учні та їх батьки замінюють цифрові пристрої частіше, ніж міністерство може виділити кошти на придбання нового комп'ютера. З іншого боку і для батьків придбання мобільного девайсу для дитини є більш позитивним моментом. Тому що девайс зможе виконувати як навчальну, так і контролюючу функції Тож сама технологія BYOD має свої переваги та недоліки, які ми зобразили у формі макету (див.рис.1. 13)

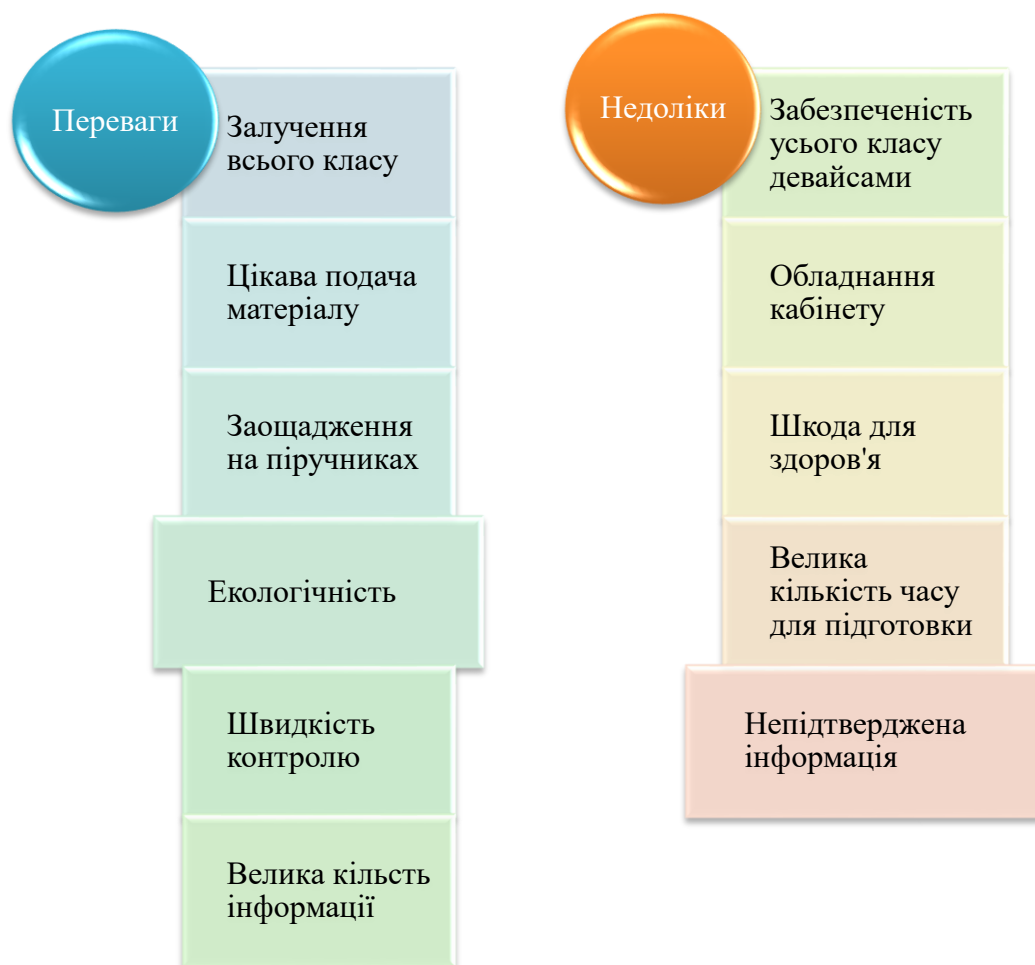

Рис.1.13 Переваги та недоліки використання BYOD

К. Хегарт (К. Heggart) у свої роботах запропонувала декілька корисних порад щодо використання BYOD на уроках та оформила їх як позитивні аспекти використання девайсів на уроках. Так, зокрема, на думку К. Хегарт, купівля електронних книг, цифрових навчальних матеріалів та додатків може бути дешевше, ніж придбання та заміна звичайних підручників. BYOD також надає можливість об'єднання декількох носіїв інформації та набуття інтерактивного досвіду навчання. Електронні книги та цифрові навчальні ресурси можна легше та швидше оновлювати, ніж друковані матеріали, що допомагає забезпечити їхнє оновлення завжди. Вони також можуть бути розроблені так, щоб дозволити вчителям, окремим учням та групам учнів пояснювати або доповнювати коментарі. Є також переваги для здоров'я, коли від учнів не вимагається носити

багато важких підручників у рюкзаках. Однак у деяких країнах, наприклад, у французькомовній частині Швейцарії мало цифрових підручників, і їх потрібно придбати в комплекті з друкованими версіями [70]. Існує також перевага в тому, що менша потреба в друкуванні та фотокопіюванні приводить до скорочення витрат паперу, чорнила та фотокопіювальних апаратів. Використання технології BYOD може покращити репутацію школи щодо інновацій загалом, адже застосування цієї технології свідчить про інноваційність учителя, його відкритість та готовність до організації сучасного навчання та загалом є доказом прояву його педагогічної майстерності.

Завдяки BYOD покращується спілкування між учнями та батьками, батьками і вчителями, учнями та вчителями в результаті інтегрованого використання власних мобільних пристроїв учнів із використанням систем управління навчанням для обміну розкладами, описом уроків, навчальними ресурсами, завданнями, оцінками та інформацією. Але через специфічну організацію в кожній школі деякі з них можуть зіткнутися зі значними проблемами у впровадженні BYOD. Школа повинна забезпечити, щоб усі пристрої мали сумісність з мережевими комп'ютерами та доступ до мережі інтернет, всім вистачало місця для підзарядки, а класи для фронтальної роботи були оснащені проекторами. Але, незважаючи на це, вчитель керує і організовує процес навчання і повинен пам'ятати, що девайси відіграють тільки допоміжну роль.

Використання девайсів дає змогу вчителю контролювати виконання завдань незалежно від того, де перебуває учень та який час має на виконання завдання. Та саме застосування мобільних технологій може відбуватися на будь-якому з етапів уроку, залежно від творчості вчителя та завдань, які він може запропонувати дітям. Якщо брати до уваги специфічні можливості девайсів, то відкриваються великі можливості для застосування їх саме на уроках словесності. Зокрема вони дозволяють здійснювати аналіз власних і чужих мовленнєвих помилок, досліджувати мовні одиниці, розвивати мовлення через передачу голосових повідомлень, розвивати фонематичний слух, забезпечувати

спілкування незалежно від часу та місця знаходження комунікаторів.

Та попри всі переваги сама технологія має низку недоліків. У початковій школі є учні, які не мають девайсів. Проблемою може бути безконтрольний доступ до девайсів та до мережі Інтернет безпосередньо. Не виключені крадіжки цих пристроїв. Та зрештою увесь комунікативний процес може звестися тільки до друкування літер. Тож науковець М. Зібельман виокремив соціальні, педагогічні, фізіологічні, технічні проблеми та запропонував способи їх вирішення [18] (див.рис.1.14.)

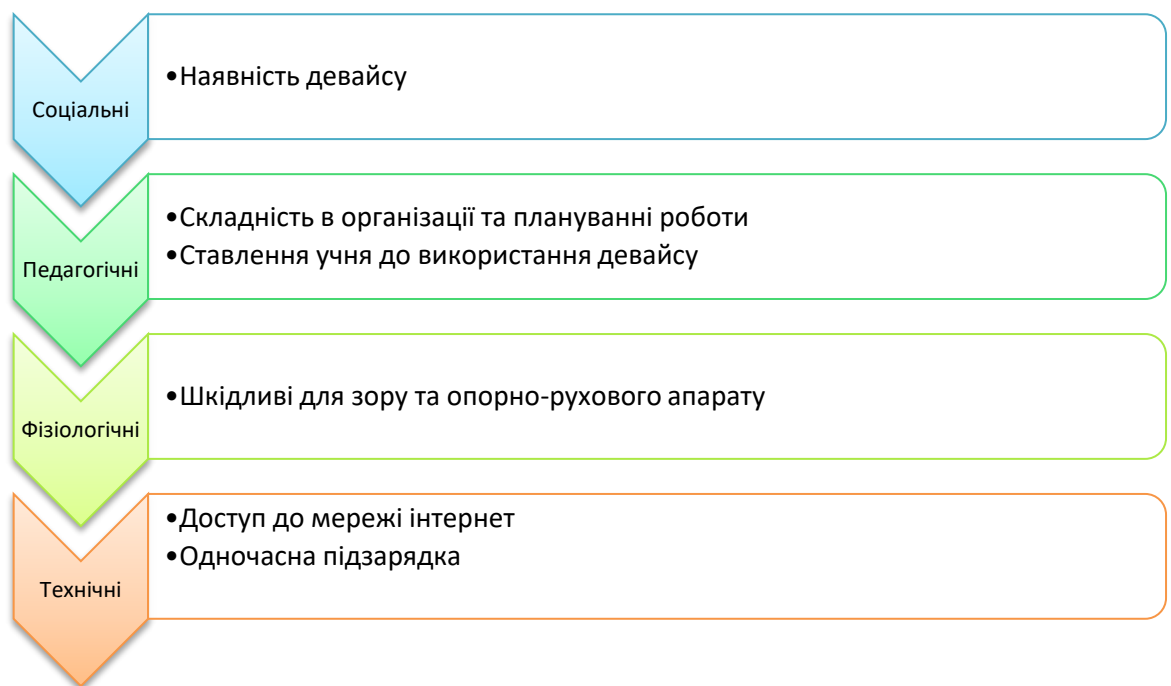

Рис.1.14. Проблеми використання BYOD

Сама система використання технології BYOD дуже проста. Учні приносять будь-який девайс, який має вихід до Інтернету, та виконують усі завдання за допомогою нього.

М. Зібельман виокремлює певні види роботи, які можна застосувати за цією технологією:

- проекти з фото: екскурсія серед природи, фіксація необхідних зображень для захисту проекту;
- QR-код, який можна застосовувати на різних етапах та різних формах

уроку;

- тестування на мобільних телефонах;
- геокешинг – завдання з пошуку об'єкта за поданим фото;
- скрайбінг [18].

На сьогодні існує безліч інтернет платформ, ресурсів, соціальних мереж та додатків, які можна використовувати у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів. Вони дозволяють учням збирати, переглядати та передавати роботу дуже швидко, легко та не залежно від місця перебування учня. На думку дослідників, доцільним є поєднання власних пристроїв учнів із шкільними віртуальними навчальними середовищами або системами, програмами (Showbie, Bluetooth, ShareMe, MiCommunity та ін.), а також платформами (Google Forms, Facebook, Viber, Skype, Kahoot, Quizizz, Triventy, Plickers, LearningApps, Canva, ScratchJr, Epic! - Unlimited Books for Kids, Science Journal by Google, Remind, ThingLink) та додатками у PlayМаркет («Вчимо і граємо. Українська мова – словник і ігри», «Глумачний словник», «Словник синонімів», «Дропворд» і т.ін.). Таких ресурсів на сьогодні нараховують понад 82 [45] (див.рис.1.15).

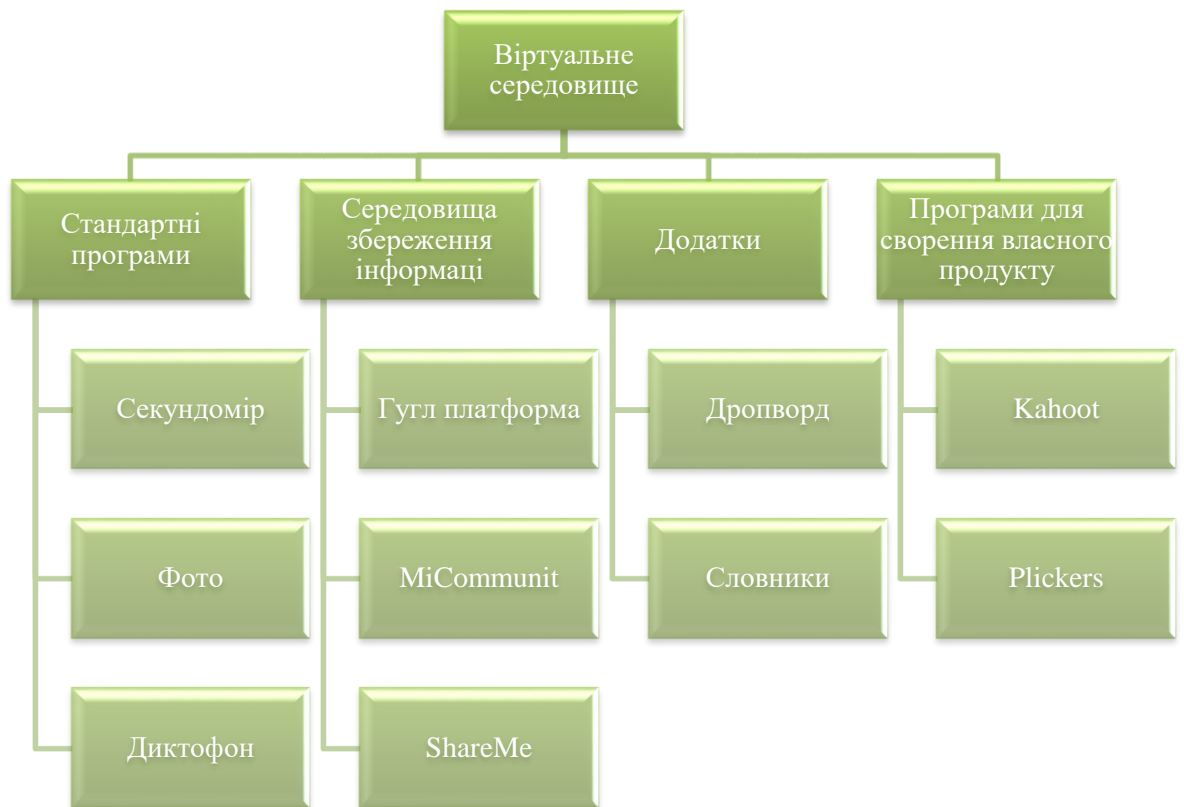

Рис. 1.15 Різноманітність віртуального середовища BYOD

Для формування комунікативної компетентності учнів можна використовувати навіть елементарні функції смартфона, наприклад, надіслати повідомлення з правильним формулюванням, з дотриманням вимог української мови, зробити запис мовлення на диктофон і його аналіз за певними критеріями. Розвиток фонематичного слуху можна здійснювати за допомогою аудіоматеріалів, які вчитель може розіслати через функцію «Bluetooth», розвиток емоційної сфери комунікації - через відео, фото, що також забезпечує девайс.

Питання впровадження технології BYOD широко почало ширитися в освітньому процесі Австралії. Уряд навіть запропонував своєрідний гід для шкіл, котрі бажають впроваджувати технологію BYOD у навчальному процесі [73]. На основі цього ми виокремили власні положення та етапи використання цієї технології з метою розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.

Перший крок – поширення інформації про нову технологію серед

шкільного персоналу (починаючи з учителів, закінчуючи помічниками вчителів, бібліотекарями тощо). Особлива увага при цьому звертається на інформування батьків, адже від них залежить основний матеріальний внесок (закупівля девайсів). Можна звернутися за допомогою до шкіл, які мають досвід роботи за цією технологією.

Другий крок – виокремлення певних положень щодо використання девайсу, визначення бажаного результату.

Третій крок – оформлення кабінету для впровадження технології.

Четвертий крок – впровадження роботи з посиланням на відгуки дітей про необхідність їх використання на уроці.

Пятий крок – аналіз впровадженої технології, аналіз змін у поведінці та знаннях дітей (див.рис.1.15).

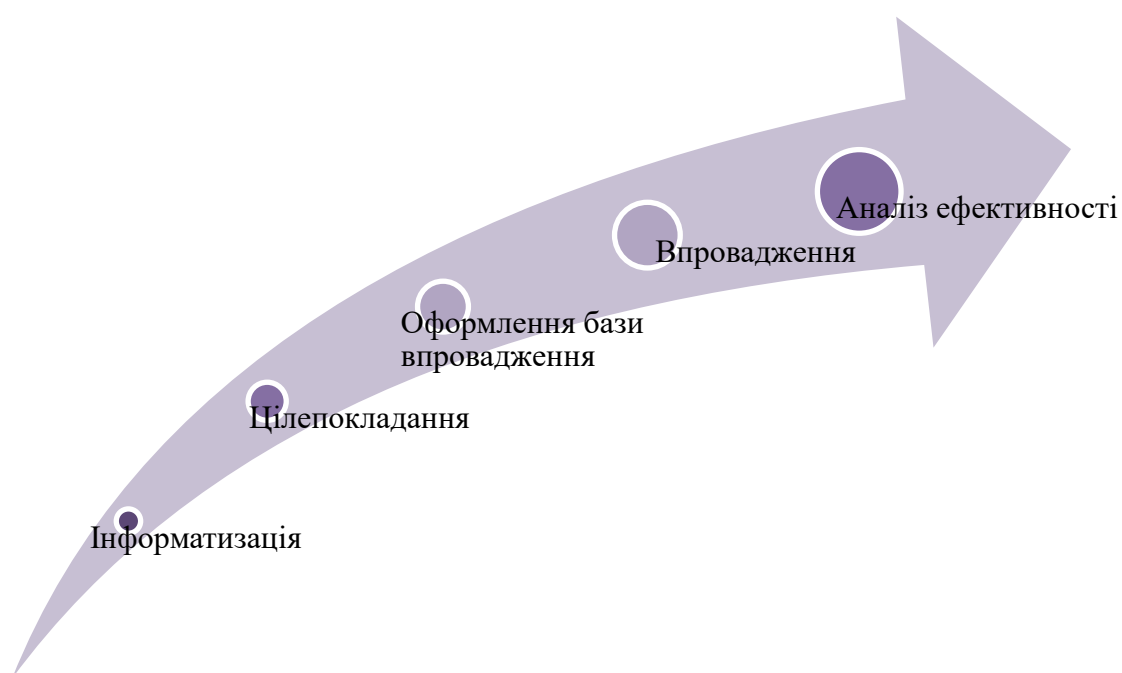

Рис.1.15 Етапи впровадження BYOD

На сьогодні технологія BYOD не розроблена і майже не застосовується. Про це свідчить незначна кількість фахових статей у журналах. Вони пов'язані насамперед зі старшою школою, уроками інформатики та математики, де робота

спрямована переважно на набуття практичних навичок. Ця технологія є дуже цікавою та ефективною для розробки якісно нової моделі формування комунікативної компетентності молодших школярів та для того, щоб зробити урок нестандартним та оригінальним, використовуючи девайси. Але педагог повинен пам'ятати про поведінку з девайсами, бо це може завдати шкоди як учням, так і навчальному процесу взагалі, він стане неефективним. Важливо пам'ятати, що BYOD – це тільки засіб, а не основний вид діяльності.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової літератури дає підставу вважати тему нашого дослідження актуальною в умовах модернізації освіти. Хочеться звернути увагу на те, що комунікативна компетентність не є новим поняттям, проте її аспекти недостатньо розкриті з розрізі різноманітних наук. Ми тлумачимо цей термін як здатність до спілкування, що передбачає наявність відповідних знань, навичок, цінностей, досвіду та ставлень до конкретного питання. Сам термін є достатньо суперечливий та неоднозначний.

Вивчення наукового доробку щодо розгляду комунікативної компетентності як наукового поняття свідчить про різноманітні етапи становлення цього поняття та про наявність різних поглядів на проблему. Комунікативну компетентність розглядають у трьох аспектах: соціальному, психологічному та лінгвістичному. Комунікативна компетентність має певну структуру, до складу якої входять когнітивна (психологічні знання і перцептивні здібності), виконавська (уміння і навички), емоційна (соціальні установки, досвід, система ставлень особистості) складові. Сама модель комунікативної компетентності змінювалась з роками та розширювалась з кожним вагомим дослідженням про неї. Беручи до уваги результати попередніх теоретичних та емпіричних досліджень, ми запропонували власну модель комунікативної

компетентності або, точніше, модель комунікативної мовної здатності, в якій вирішального значення набуває мовна здатність, що містить такі складові: знання мови та стратегічну компетентність. Знання мови складають два основні компоненти – організаційні знання та ґрунтовні знання з данної галузі, які доповнюють одне одного у досягненні мети.

Підсумовуючи вище зазначене, під комунікативною компетентністю (КК) молодшого школяра ми будемо розуміти здатність дитини, пов'язану зі знаннями, уміннями, навичками і емоційним досвідом особистості для повноцінного функціонування у суспільстві задля здійснення комунікації у всіх сферах життєдіяльності. Отже, можна зазначити, що комунікативна компетентність – це складна система взаємопов'язаних елементів, тобто сукупність визначених компетенцій, лінгвістичної складової та діяльнісного складника, які дають змогу активно застосовувати їх залежно від ситуації та здійснювати комунікативну діяльність, яка формується у процесі життєдіяльності.

Формування комунікативної компетентності на уроках словесності у початковій школі є однією з провідних ланок роботи, що представлено у здатності особистості застосувати в конкретному спілкуванні знання мови, вміння взаємодіяти з людьми, володіти навичками роботи в групі, сприяти розвитку суспільства. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи ускладнене через низку факторів, зокрема через бідність мови, заміну спілкування гаджетами, недостатню сформованість мовленнєвих умінь у дітей та домінування мовлення вчителя на уроці тощо. На нашу думку, більш ефективними будуть такі уроки та завдання на них, які забезпечували б формування комунікативної компетентності з урахуванням вище зазначених умов, з використанням усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письма.

Важливо, щоб на уроках словесності були такі теми для обговорення, які б спонукали дітей до говоріння, вираження своїх власних думок та емоцій. У цьому сучасному вчителю сприяє ситуативно-діяльнісний підхід до навчання

мови, основною метою якого є використання мови в конкретних умовах, тобто ситуаціях, зокрема і тих, що спеціально створені на уроках словесності. Вчитель для цього використовує сюжетно-рольові завдання за допомогою таких засобів, як картки, роздатковий матеріал. Але на сьогодні ці засоби потребують змін. І такі зміни може внести така сучасна технологія, як BYOD, котра, на нашу думку, має значні переваги щодо новизни і мотивації до освітньої діяльності молодших школярів завдяки використанню різних девайсів.

Таким чином, становлення комунікативної компетентності передбачає формування таких елементарних комунікативних умінь молодшого школяра, які б дозволили йому вільно входити у комунікацію та задовольняти свої потреби у будь-якій життєвій ситуації. Проте формування цих умінь повинно бути підпорядковане певним принципам, зокрема ситуативності, систематичності і включеності у діяльність, інноваційності. Саме останній принцип ми пропонуємо реалізувати через недостатньо обґрунтовану у комунікативній сфері технологію BYOD.

BYOD відносно нова технологія, яка з'явилася в роботах Рафаела Беллагаса(Rafael Bellagas) у 2005 році та перекладається як «візьми свої девайси з собою». Це технологія, за якої активно використовуються мобільні телефони, планшети, ноутбуки при навчанні. З розвитком сучасної науки спочатку BYOD знайшла своє поширення у відомих компаніях. За течією модернізацій сьогоднішні девайси стали широко розповсюджуватися у всіх сферах життєдіяльності людини, зокрема спочатку студенти почалися користуватися девайсами у навчанні, згодом цю течію перейняли і учні старшої і середньої школи. А тепер ми говоримо про використання цієї технології у початковій школі.

Основною причиною для використання цих пристроїв у школах є потреба у підвищенні результатів навчання та мотивації сучасних дітей, тому що епоха цифрового суспільства вимагає докорінної зміни засобів і технологій навчання. Оскільки навіть з дошкільного віку у багатьох дітей з'являються власні девайси, вчителю і батькам важливо посприяти використанню цих девайсів саме з

навчальною метою, застерегти дітей від марного втрачання часу у процесі його використання. На сьогодні можна виділити декілька причин використання девайсів на уроках. З іншого боку через специфіку організації роботи в кожній школі можна зіткнутися зі значними проблемами у впровадженні BYOD. Традиційно склалося, що вчителі й досі забороняють використання девайсів в освітньому процесі. Можливо, це через те, що сучасні вчителі ще не знають, як правильно використати усі можливості девайса у процесі навчання.

На нашу думку, пристрої BYOD можуть допомогти вчителям, адже вони можуть забезпечити диференційовану навчальну діяльність для окремих учнів, задовольнити їх конкретні потреби, розвинути здібності та покращити вже набуті у процесі навчання уміння та навички, а також розвинути комунікативну компетентність. Пристрої BYOD дозволяють окремим учням отримати доступ до цифрових підручників та інших навчальних ресурсів у багатьох місцях. Учні, які використовують власні пристрої, а не шкільні комп'ютери, мають більш розширений та персоналізований досвід. Вони можуть швидше виконувати завдання та контролювати своє навчання, оскільки мають власне програмне забезпечення, з яким знайомі, та власні помітки. Вони можуть більше зосереджуватися на змісті навчальної діяльності, а не на технології, що використовується для його підтримки.

Використання мобільних пристроїв, особливо власних пристроїв учнів для навчання надає більше можливостей створювати власні навчальні матеріали на доповнення до використання пристроїв для доступу до навчального контенту, створеного іншими. Це полегшує вбудовані функції збору даних на мобільних пристроях, включаючи можливість фотографувати та записувати відео, звуки, текст, та знаходити інформацію про місцезнаходження. Різноманітні функції та додатки можна додатково використовувати на пристроях учнів для збору інших типів даних, наприклад, про температуру повітря або про різноманітний світ природи у будь-якому місці на планеті для використання на різноманітних уроках. Учні можуть поєднувати, редагувати, ділитися та додавати нове до даних, зібраних та створених раніше. Це, на нашу думку, сприяє розширенню

спілкування, співпраці, партнерському навчанню та роботі проектної групи.

Використання власних мобільних пристроїв учнів надає більше можливостей для формального оцінювання, а їх поєднання із системами відповідей в Інтернеті забезпечує швидкий цифровий зворотний зв'язок щодо успішності учнів та визначити теми, які потребують додаткових пояснень учителем. BYOD також може дозволити використання мобільних пристроїв для навчання та здійснення короткотермінових проектів чи пілотних проектів.

На сьогодні існує безліч інтернет платформ, ресурсів, соціальних мереж та додатків, які можна використовувати у процесі формування комунікативної компетентності молодших школярів, через поєднання власних пристроїв учнів із шкільними віртуальними навчальними середовищами або системами, програмами. На сьогодні технологія BYOD не розроблена і майже не застосовується. Про це свідчить незначна кількість фахових статей у журналах. Вони пов'язані насамперед зі старшою школою, уроками інформатики та математики, де робота спрямована переважно на набуття практичних навичок. Ця технологія є дуже цікавою та ефективною для розробки якісно нової моделі формування комунікативної компетентності молодших школярів і для того, щоб зробити урок нестандартним та оригінальним, використовуючи девайси. Але педагог повинен пам'ятати про поведінку з девайсами, бо це може завдати шкоди як учням, так і навчальному процесу взагалі і він стане неефективним.

РОЗДІЛ 2

Методика формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках словесності засобом педагогічної технології BYOD

2.1. Дослідження стану проблеми у практиці шкільного навчання

У «Державному стандарті початкової освіти» однією з 11 компетентностей, які повинен сформувати вчитель, є інформаційно-комунікаційна компетентність, яка обумовлює опанування цифровою грамотністю для розвитку і спілкування, здатність застосовувати її у життєвих ситуаціях. Наскрізними вміннями, які охоплюють цю компетентність, є «читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами [11]. Саме впровадження та розвиток комунікативної компетентності на уроках словесності повинне ґрунтуватися на теоретичних та практичних засадах. Критерії до теоретичного аспекту формування комунікативної компетентності ми знаходимо у діючих типових освітніх програмах початкової освіти за редакціями Р. Шияна та О. Савченко. У програмі з української мови за редакцією Р. Шияна виокремлено такі завдання:

- мотивація до вдосконалення мовлення;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів;
- здатність спостерігати за мовними явищами;
- створення сприятливого мовного середовища [11].

У програмі, розробленій під керівництвом О. Савченко, ці завдання конкретизуються. До цього переліку ми можемо додати розвиток пізнавальних і літературно-творчих здібностей, розвиток навичок інсценізації, дослідження мовних одиниць, вміння працювати з різними джерелами інформації, залучення молодших школярів до практичного застосування знань [11].

При цьому основною думкою є становлення комунікативної

компетентності незалежно від відстані, простору та часу, що представлено у змістових лініях «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа» [11]. Ці напрямки роботи дають змогу сформувати комунікативну компетентність через коло інтересів, знань молодшого школяра.

Здійснивши аналіз програм, можна зробити висновок, що в сучасних програмах не висвітлено шляхи формування комунікативної компетентності, а вказано тільки на те, що самі уроки словесності є однією з ланок формування комунікативної компетентності засобами різних видів мовленнєвої діяльності. Також звертаємо увагу на те, що сама комунікативна компетентність є наскрізною для усіх 11 компетентностей, які є ключовими у навчанні.

Аналізуючи чинні підручники з української мови та читання для 2 класу, неважко помітити, що завдання з формування комунікативної компетентності, представлені в них, є традиційними і не завжди цікавими для учнів, у підручниках переважно застосовуються вже давно відомі види завдань, зокрема зі складання бесіди, розповіді, створення діалогу, написання листа тощо (див.табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Приклади завдань з підручників 2-го класу з формування КК

Автор та назва підручника	Зміст завдання
М. Захарійчук «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розв'яжіть ребуси, порадившись із сусідом(сусідкою) по парті. (стр.9 Впр. 19) ✓ Розгляньте і обговоріть малюнки. (стр.10 Впр. 23) ✓ Розгляньте і обговоріть малюнки. Складіть зв'язну розповідь про бібліотеку.(стр.19 Впр. 46)
М. Вашуленко та С. Дубовик «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Прочитай і розкажи у класі (стр.11 Впр.1) ✓ Продовжте розмову (стр. 24 Впр.8) ✓ Пофантауйте і складіть казку про комп'ютеренят (стр.25 Впр. 10)
В. Наумчук, М. Наумчук, Н. Коник «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Що ти знаєш про Україну? Розкажи. (Стр.14) ✓ Розглянь малюнки. Як ти думаєш, що вони означають? (стр.26, Впр. 3)

І. Большакова, М. Пристрінська «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хто з казкових героїв використовує монолог, а хто діалог? Розіграй ситуації з друзями. (стр. 17, Впр.1) ✓ Прочитай вірш. Розкажи історію про черепах своїми словами (стр. 37, Впр.1)
К. Пономарьова «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розпитай у однокласників, як вони провели літні канікули? Чи задоволені відпочинком? (стр.5, Впр. 12) ✓ Поцікався в однокласників, хто куштував плоди калини? Які вони на смак? (стр. 11, Впр. 7)

При цьому можливості для використання девайсів на уроках української мови та читання у 2-му класі є незначними. Про це свідчить аналіз підручників (див.табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Приклади завдань з підручників 2-го класу з використанням BYOD

Автор та назва підручника	Зміст завдання
М. Захарійчук «Українська мова та читання»	Відсутні завдання такого типу
М. Вашуленко та С. Дубовик «Українська мова та читання»	Відсутні завдання такого типу
В. Наумчук, М. Наумчук, Н. Коник «Українська мова та читання»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Перевір себе (за допомогою QR-коду) (стр.13) ✓ Малюнкове письмо (з інтернет ресурсу) (за допомогою QR-коду) (стр.39)
І. Большакова, М. Пристрінська «Українська мова та читання»	Відсутні завдання такого типу
К. Пономарьова «Українська мова та читання»	Відсутні завдання такого типу

Тож виникає потреба розвивати комунікативну компетентність молодшого школяра саме новітніми засобами та технологіями навчання, які б

були б цікавими для учнів та вчителів, спирались на творчість та креативність вчителя, володіння ним медіа засобами в освітньому процесі. На нашу думку, це дозволить більш ефективно формувати комунікативну компетентність, впливати на розвиток медіа компетентності, підвищувати мотивацію та позитивне ставлення до навчання та допоможе дитині в соціалізації у її життєвому просторі.

Сучасні вчителі вже давно використовують різні технічні засоби на уроках для покращення і підвищення ефективності навчання, але це використання відбувається частково. Наприклад, О. Мельник у дисертації описала власний досвід запровадження такої роботи на уроках математики в початковій школі, виокремила основні положення щодо використання саме ігрових ресурсів [30]. Вчитель К. Дейнега-Ткачук на уроках української мови та літератури освоює з дітьми сучасні методики візуалізації. О. Білова, А. Жуковська та О. Чухліна у своїх блогах розповідають про свій досвід роботи із застосуванням технології BYOD у початковій школі. Цей список вчителів можна продовжувати. Також існує багато досліджень щодо впровадження BYOD у початковій школі, починаючи зі штату Джорджинія Північної Америки, продовжуючи Канадою, Західною Європою та Японією. Описаний досвід впровадження BYOD переконує у справжній ефективності такої роботи та активізації в освітньому процесі учнів, розвитку їхньої мотиваційної, пізнавальної та навчальної діяльності.

Для визначення справжньої ефективності впровадження цієї системи ми порівняли сільську, міську школи та школу міського типу, адже саме порівняння цих шкіл, на нашу думку, є найбільш доречним. Саме тут можна прослідкувати ефективний чи навпаки неефективний вплив впровадження та застосування мобільних девайсів у навчальному процесі. Перш за все ми зробити аналіз того, чи справді школи готові до впровадження цієї технології у навчальний процес. Спочатку ми намагались виявити наявність будь-яких девайсів у молодших школярів та способи їх використання у навчальному процесі при проведенні анкетування серед 27 учнів 2-х класів (див. Додаток В). Дітям було роздано звичайні аркуші паперу, на яких вони повинні були відповісти: так чи ні. У

результаті анкетування ми з'ясували, що більшість дітей молодшого шкільного віку вже мають у своєму арсеналі декілька девайсів, а саме: планшет, телефон, а деякі навіть і ноутбуки. І приємною несподіванкою було те, що саме наявністю мобільних телефонів будь-яка зі шкіл майже не відрізняється. Учні сприймають смартфони як засіб комунікації та зв'язку з батьками у різних ситуаціях. Поспілкувавшись з батьками, виокремилася загальна думка батьків, чиї діти навчаються в міських школах, про те, що це одна з перших необхідностей дитини для підтримки зв'язку та організації її робочого процесу, коли їх немає поруч. Думка батьків дітей із сільської школи дещо відрізняється в тому, що вони не вважають це річчю першої необхідності, тому вони з легкістю можуть відмовитись від неї, чого не скажеш про дітей.

Наступне спостереження за класом показало, що майже всі учні носять телефони до школи і користуються ними при першій можливості. Найбільш застосованими функціями є дзвінок батькам або гра у мобільний додаток, іноді девайси використовують для знімання відео або фотографування. Але ніхто з дітей не використовував девайс для навчальних цілей. У процесі нашого дослідження, постерігаючи за роботою українських учителів та спілкуючись з батьками, ми з'ясували, що з навчальною метою девайси майже не використовують на уроках у початковій школі. За півтора роки дослідження, беручи до уваги такі міста, як Кривий Ріг, Верхівцеве, та селище Любомирівка, тільки у загальноосвітній школі №65 м. Кривого Рогу вчителем були запропоновані рекомендації щодо використання мобільних телефонів на уроці, коли учні застосовували їх, переходячи за посиланнями через «QR»код. У середній та старшій школі це явище більш поширене, про що свідчать роботи та статті вчителів хімії, фізики, інформатики і т.д. Але у процесі становлення Нової української школи ми спостерігаємо технологізацію освіти, що змушує використовувати мобільні девайси на уроках, винятком навіть не стали деякі букварі для першого класу, за допомогою яких учні з легкістю можуть користуватися інтернетом та переходити за посиланнями через надану адресу за «QR»кодом.

Тому проаналізована ситуація вкотре обґрунтовує необхідність і актуальність запровадження девайсів у навчальний процес, що забезпечує мотивацію навчання та сприятиме формуванню та розвитку комунікативної компетентності дитини за допомогою технології BYOD, що вчить з користю використовувати різні електронні прилади та позитивно впливає на швидкість та якість освіти, розвиток ключових компетентностей дітей, зокрема комунікативної.

2.2. Впровадження технології BYOD на уроках словесності в 2 класі як засобу формування комунікативної компетентності

Для перевірки висунутої гіпотези на базі Любомирівської СЗШ Верхньодніпровського району, Верхівцевського НВК Верхньодніпровського району та Криворізької педагогічної гімназії Дніпропетровської області було проведено дослідно-експериментальну роботу, що полягала у визначенні рівня комунікативної компетентності в учнів 2-х класів та створення на уроках словесності спеціальних умов для підвищення та розвитку комунікативної компетентності за допомогою розробленої системи роботи. В експерименті взяли участь діти трьох других класів у кількості 27 осіб, для вибірки ми брали по 9 осіб з кожного класу, які шли перші за списком у класному журналі.

Експеримент складався з трьох етапів:

1 етап – констатувальний. На цьому етапі була проведена первинна перевірка сформованості комунікативної компетентності дітей; застосовувалися такі форми роботи, як бесіда та спостереження, аналіз шкільної документації. Також, було проведене анкетування для виявлення рівня комунікативної компетентності дітей.

2 етап – формувальний. На цьому етапі в сільській школі впроваджувалась система роботи за нашими рекомендаціями із застосуванням засобів технології

BYOD. У міському класі та школі міського типу навчання відбувалося за звичним режимом, оскільки за результатами констатувального експерименту найнижчі показники сформованості КК саме у дітей з сільської школи.

3 етап – контрольний. На цьому етапі був проведений аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності в трьох класах та зроблений аналіз отриманих результатів. Знову у процесі роботи застосовувалися спостереження та бесіда.

Констатувальний етап. На цьому етапі здійснювалася діагностика рівня сформованості комунікативної компетентності в учнів 2 класів, метою якої було виявити рівень комунікативної компетентності в учнів та дізнатися про наявність у дітей у власному користуванні необхідних для них девайсів.

На цьому етапі було застосовано такі методики, як:

- 1) Тест на виявлення комунікативних та організаторських схильностей за ред. Т. Пашукова та ін. Тест був адаптований відповідно до інтересів та віку учнів (див. Додаток Г).
- 2) Завдання для визначення словникового запасу, здатності будувати висловлювання в усній та писемній формах мовлення (див. Додаток Д).
- 3) Анкетування на виявлення девайсів в учнів (див. Додаток Е)

Тест на виявлення комунікативних та організаторських схильностей за ред. Т. Пашукова використовувався для тестування у кожному з трьох класів. Рівень комунікативної компетентності оцінювався за трьома ступенями: низьким, середнім та високим в залежності від відповідей на запитання. Для того, щоб аналіз результатів був об'єктивним, ми обрали виборку учнів з перших дев'яти за списком і отримали позитивні результати (див.табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати констатувального тестування за тестом Т. Пашукової

Критерії оцінки	Типи шкіл					
	Сільська		Міського типу		Міська	
	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки
Низький рівень	4	44,4%	3	33,3%	1	11,2%

Продовж.табл.2.3

Середній рівень	4	44,4%	5	55,5%	5	55,5%
Високий рівень	1	11,2%	1	11,2%	3	33,3%

Аналіз отриманих результатів показав, що у сільській школі у дітей другого класу менш розвинуті комунікативні та організаторські здібності, ніж у школах міського типу.

Наступне діагностичне завдання передбачало два блоки: авторські запитання та написання листа у довільній формі. Відповіді учнів можна побачити нижче. У першій частині запитань ми оцінювали повноту відповідей, обсяг словникового запасу та відкритість дітей, їх здатність йти на контакт з оточуючими їх людьми, тобто психологічний та соціальний аспект комунікативної компетентності. Наступна частина завдання передбачала написання листа. При цьому оцінювалася повнота та обсяг створеного висловлювання, словниковий запас учнів. Так повною мірою можна було оцінити лінгвістичний аспект комунікативної компетентності. Результати діагностики представлено у поданій таблиці (див.табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Результати констатувального опитування за розробленими питаннями та завданнями

№ та ПІ	Рівень учнів	Тип школи					
		Сільська		Міського типу		Міська	
		Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів
1	Низький	22,2%	2	44,4%	4	44,4%	4

2	Середній	66,6%	6	44,4%	4	33,3%	3
3	Високий	11,2%	1	11,2%	1	22,2%	2

У процесі опитування для визначення повноти висловлювання, лексичного запасу та рівня зв'язності мовлення наукацій результат продемонстрували учні сільської школи, у дітей міської та школи міського типу середні показники. Можливо, це пояснюється тип, що діти в селах є більш відкритими до спілкуванні з людьми, з легкістю йдуть на контакт. Проводити тестування саме з дітьми сільської школи було легше. Атмосфера у класі була приємнішою.

Після проведення анкетування на виявлення наявності девайсу в учнів виявилось, що кожен учень другого класу має будь-який девайс у своєму користуванні (див.рис.2.1)

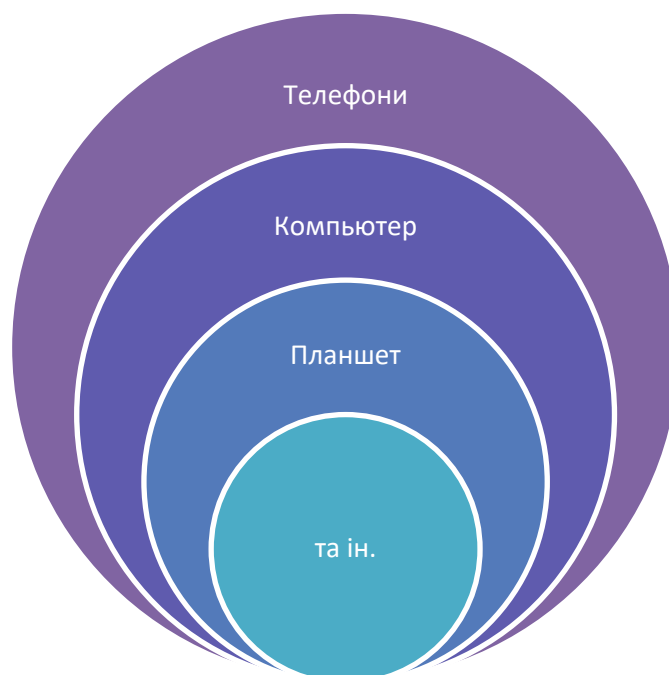

Рис.2.1. Наявність різноманітної кількості гаджетів у дітей 2-го класу

Такі результати для нас не були несподіваними (27 з 27 учнів других класів мають телефони, 25 мають комп'ютери, 15 мають власні планшети) (див.табл. 2.5.).

Таблиця 2.5

Забезпеченість девайсами другокласників

№ п/п	Гаджет	Кількість учнів					
		Сільська		Міського типу		Міська	
		Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів
1	Телефон	100	9	100	9	100	9
2	Планшет	22,2	2	55,5	5	88,8	8
3	Комп'ютер/ Ноутбук	88,8	8	88,8	8	100	9

Отже, під час констатувального експерименту ми виявили різний рівень розвитку комунікативної компетентності в учнів других класів та наявність девайсів у кожного учня класу. Тож за результатами опитування та анкетування було визначено експериментальний клас, тобто клас з найменшим показником рівня сформованості комунікативної компетентності, а саме клас сільської школи. Саме в ньому ми будемо проводити експериментальне впровадження технології BYOD для розвитку комунікативної компетентності на уроках словесності. Та після опитування про наявність в учнів девайсів ми обрали телефон, тому що він є у кожного учня. Після проведення цього дослідження результати дали змогу зробити висновки, що комунікативна компетентність залежить від низки факторів та умов, а саме:

- 1) від класного керівника, який повинен стимулювати роботу над комунікативною компетентністю;
- 2) від батьків та їх проведеного часу з дітьми;
- 3) від індивідуальних та психічних особливостей дитини;
- 4) активності дітей на уроці;
- 5) цікавості подання інформації;
- 6) мотивації навчальної діяльності;

7) місця проживання та виховання загалом.

Під час **формуального експерименту** ми розробили систему роботи щодо формування комунікативної компетентності другокласників засобами BYOD на уроках словесності та запропонували цікаві завдання для дітей щодо впровадження технології в освітній процес, якими користувалися під час уроків словесності (див. табл. 2.6.).

Таблиця 2.6.

Експериментальна програма запровадження BYOD з метою формування КК

Етапи	Зміст	Результат
Організаційно-мотиваційний	Введення нового засобу для навчання, вироблення спільних правил поведінки, яких треба дотримуватись під час цієї діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Спостережливість ✓ мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості до роботи.
Процесуальний	Систематичне впровадження технології	<ul style="list-style-type: none"> ✓ допитливість, ✓ пізнавальний інтерес; ✓ світоглядні властивості особистості; ✓ інтелектуально-логічні здібності; ✓ працелюбність, ✓ цілеспрямованість.
Рефлексивний	Самостійна діяльність як на уроках, так і в позаурочний час	<ul style="list-style-type: none"> ✓ розвинене мовлення, ✓ образне мислення; ✓ інтелектуально-евристичні, інтуїтивні здібності; ✓ комунікативно-творчі здібності; ✓ здібності до самоуправління, ✓ самостійність, ✓ упевненість в своїх силах

Наведемо приклади реалізації експериментальної програми.

Так, на організаційно-мотиваційному етапі відбулося вироблення спільних правил роботи з девайсами за такою послідовністю:

1. Ознайомлення учнів з такими девайсами, як мобільний телефон, планшет і ноутбук. Проведення бесіди щодо їх використання у навчальному процесі. Обговорення небезпечності використання девайсів довгий період часу без зупинки на фіз.хвилинку для очей та тіла. Обговорення виходу у мережу інтернет. Проведення батьківських зборів за цією темою (див.Додаток Ж).
2. Обговорення правил користування девайсами в школі та на уроках. Збереження матеріальної цінності кожного учня класу. Оформлення правил в окремому куточку класу.
3. Повторення правил безпеки користування девайсами та електроприладами, які під'єднуються до них. Особливе звернення уваги на прилади, які мають сумнівну якість та різноманітні пошкодження.
4. Запровадження завдань з використанням технології BYOD у навчальний процес.

Після ознайомлення дітей з правилами використання мобільних технологій, учитель запропонувала на додатковому занятті після уроку відгадати загадки та знайти на них відповіді у додатку learning.aps з метою ознайомлення дітей з прикладом завдань на уроках та економії часу на організаційному етапі уроку.

Процесуальний етап передбачав виконання учнями завдань з використанням їхніх девайсів на уроках словесності відповідно до тем, які вони вивчали згідно з навчальною програмою.

Учні другого класу Любомирівської школи працюють за типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом О.Я. Савченко, якою передбачено роздільне проведення уроків української мови та читання, і використовують для навчання підручники з української мови авторів Н. Кравцової та В. Романова. Навведемо приклади завдань комунікативної спрямованості, які ми використовували, зокрема під час вивчення теми:

«Алфавіт»:

Завдання 1. На уроці ти прослухав пояснення слова «Алфавіт». Запиши в аудіо, використовуючи свій девайс, пояснення до цього слова та відправ батькам чи тому однокласникові, якого не було сьогодні в школі.

Завдання 2. Знайди пісні чи мультфільм через Google.ua про український алфавіт та презентуй їх у класі. Улюблену пісню вивчи напам'ять.

Завдання 3. Склади загадку із будь-яким запропонованим словом та відправ другу, батькам, братові і сестрі, використовуючи соціальну мережу Вайбер. Дізнайся, скільки осіб дали правильну відповідь. Отримані результати презентуй у класі (комар, буряк, ірис, косар, екран).

Завдання 4. Сфотографуй вправу 17 на сторінці 10 та відправ другові; перевір зроблену ним вправу.

Завдання 5. Уяви, що ти сьогодні йдеш до бабусі, а мама дуже хоче дізнатися, що ви робили сьогодні у школі на уроках словесності. Запиши коротке відеоповідомлення для неї.

Завдання 6. Подивися відео-фрагмент, запропонований вчителем без супроводу аудіозапису. Відтвори його з однокласником, а потім порівняйте отримане.

Завдання 7. Подивись на зображення на світлинці твоєї Батьківщини.

Знайди на телефоні секундомір та 30 секунд розповідай однокласнику про все, що побачив. Головна умова: говорити потрібно усі 30 секунд.

Завдання 8. Прочитай текст, поданий вчителем. Вислови свою думку на диктофон та передай цей запис через соціальну мережу. Нехай інший однокласник поставить тобі оцінку за правильність твого мовлення.

Завдання 9. Виконай вправу 19 на сторінці 11. Знайди синоніми до виділених слів, використовуючи телефон.

Завдання 10. Сфотографуй ребус та поклич друзів на допомогу у розв'язанні його (за вправою 21 на сторінці 22).

Завдання 11. Створи власний ребус у спеціальному додатку з вивченої теми.

Завдання 12. За вправою 30 на сторінці 14 знайди пояснення слова «Бусол» та презентуй свою інформацію у вигляді відеоповідомлення.

На рефлексивному етапі впроваджувалися завдання переважно творчого характеру, що передбачали використання мережі Інтернет.

Завдання 13. Знайди друга з іншого регіону для листування та проведи онлайн-трансляції на тему: «Що я знаю про алфавіт?» Чи збігаються твої думки з думками жителя іншої місцевості?

Завдання 14. Знайди друга для листування з іншої країни (діаспори українців). Запитай його про алфавіт іншої мови. Який алфавіт є для нього легшим? Чи схожі алфавіт української мови з алфавітом іншої іноземної мови.

Завдання 15. Подзвони однокласнику, якого не було сьогодні в школі, та домовся про зустріч, щоб розказати усі новини, які відбувалися в класі, та домашнє завдання.

Завдання 16. Користуючись QR-кодом, поясни значення слів, запропонованих вчителем.

Завдання 17. Прослухай поданий вірш за темою. Прочитай його з потрібною інтонацією.

Завдання 18. Користуючись таймером на телефоні, пограй у гру «Хто швидше?» Позмагайся з однокласниками на швидкість читання поданого тексту.

Завдання 19. Створи відео запрошення на концерт до Дня вчителя. Використовуй як можна більше слів, які відповідають на запитання який? яка? яке? Відправ повідомлення другу. Нехай він порахує, скільки таких слів ти використав.

Завдання 20. Користуючись диктофоном, запиши розповіді друзів на задану тему та проаналізуй це. Хто з друзій сказав найбільшу кількість слів за хвилину?

Запропоновані види завдань можна легко адаптувати за потрібною темою уроку. Лише вчитель повинен проявити творчість та креативність у своїй роботі за технологією BYOD. Використовуючи цю технологію, необхідно пам'ятати про систематичність її використання. У конспектах рекомендуємо зазначати час роботи з девайсами для того, щоб було легше слідкувати за часом та не зашкодити здоров'ю другокласників. Продемонструємо фрагменти уроку з

використанням технології BYOD на різні теми та до різних підручників, які рекомендовані МОН України.

Фрагменти уроку з української мови та читання

Вивчення теми: «Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини»

Завдання 1. На уроці ти прослухав пояснення слова «Батьківщина». Запиши в аудіо, використовуючи свій девайс, пояснення до цього слова та відправ батькам чи тому однокласникові, якого не було сьогодні в школі

Завдання 2. Знайди народні пісні через Google.ua та презентуй їх у класі, улюблену пісню вивчи напам'ять.

Завдання 3. Склади загадку із будь-яким запропонованим словом та відправ другу, батькам, братові і сестрі, використовуючи соціальну мережу Вайбер. Дізнайся, скільки осіб дали правильну відповідь. Отримані результати презентуй у класі.

Українець, калина, герб, прапор, пшениця, рушник, соняшник.

Завдання 4. Уяви, що ти сьогодні йдеш до бабусі, а мама дуже хоче дізнатися, що ви робили сьогодні у школі на уроках словесності. Запиши коротке відео-повідомлення для неї.

Завдання 5. Подивися відео-фрагмент, запропонований вчителем без супроводу аудіо запису. Відтвори його з однокласником, а потім порівняйте отримане.

Завдання 6. Подивись на зображення на світлинці твоєї Батьківщини. Знайди на телефоні секундомір та 30 секунд розповідай однокласнику про все, що побачив. Головна умова: говорити потрібно усі 30 секунд.

Завдання 7. Прочитай текст, поданий учителем. Вислови свою думку на диктофон та передай цей запис через соціальну мережу. Нехай інший однокласник поставить тобі оцінку за правильність твого мовлення.

На рефлексивному етапі бажано впроваджувати завдання переважно творчого характеру, що передбачають використання мережі Інтернет.

Наприклад:

Завдання 8. Знайди друга з іншого регіону для листування та проведи онлайн-трансляції на тему: «Що для тебе Батьківщина?» Чи збігаються твої думки з думками жителя іншої місцевості?

Завдання 9. Знайди друга для листування з іншої країни (діаспори українців). Запитай його: «Чи був він коли-небудь в Україні?» «Якою він уявляє Україну?»

Завдання 10. Подзвони однокласнику, якого не було сьогодні в школі, та домовся про зустріч, щоб розказати усі новини, які відбувалися в класі, та домашнє завдання.

Завдання 11. Користуючись QR-кодом, поясни значення слів, запропонованих учителем.

Тема: Поділ слів на склади

Етап: Вивчення нового матеріалу

Завдання 1. Перегляньте відео матеріал за покликанням та перекажіть свої враження однокласникові через відео.

(https://www.youtube.com/watch?v=9_mo8K7e14c)

Завдання 2. Зателефонуй другові з проханням зробити замість тебе домашню роботу (знайти 5 слів з одним складом та 5 з двома складами).

Завдання 3. Створи справжній ребус, відгадкою якому буде слово зі зазначеною кількістю складів.

Тема: Особливості текстів-листів, привітань, запрошення. Правила написання адреси. Складання листа

Етап: Актуалізація опорних знань учнів

Завдання 1. У тлумачному словнику онлайн знайдіть визначення слова «лист». Діти, чому слово «лист» є багатозначним словом?(лист з дерева, лист паперу, лист-повідомлення)?

Завдання 2. Робота інформаційного бюро. Перегляньте відео, яке зробили ваші однокласники, та дайте визначення, що таке лист, привітання, конверт, адреса, індекс, листоноша, адресант, адресат.

Завдання 3. Пройдіть тестування у мобільному додатку [learning.aps](https://learning.aps.gov/), де потрібно з'єднати подані пари.

Завдання 4. Відправ відео привітання людині, у якої сьогодні день народження.

Завдання 5: Використовуючи свої мобільні телефони, електронну пошту, відправте улюбленому вчителю лист-привітання до дня вчителя та покажіть цього листа.

Необхідно пам'ятати про те, що технологія BYOD є тільки допоміжним засобом, а не основним джерелом знань на уроці. Вчитель повинен пам'ятати про основну мету навчання на уроках словесності – це формування комунікативної компетентності через здійснення комунікації між дітьми.

Застосовуючи цю технологію на уроці вперше, важливо пам'ятати про те, що це може зайняти багато часу. Тому рекомендуємо спробувати виконати завдання на кшталт тих, які будуть запропоновані на уроці, перед уроком або на додаткових заняттях з предмета, щоб діти чітко усвідомлювали, що від них вимагають при використанні девайсів. Це допоможе зберегти час на організаційному моменті і відразу зосередить увагу дітей на меті справи чи завдання.

Впровадження технології BYOD вимагає від учителя початкової школи готовності до організації освітньої діяльності учнів, до інноваційно-творчої діяльності в умовах компетентнісного навчання. Обов'язковою умовою є те, що педагог повинен пояснити дітям правила роботи та застосування девайсів для того, щоб у майбутньому діти могли самі використовувати девайси для самостійного навчання та здобуття інформації, і пам'ятати про головне гасло вчителя XXI столітті про те, що потрібно навчити дітей вчитися, надати дітям усі можливості для того, щоб викликати в них інтерес та зацікавленість у

навчальному процесі, закласти гарне підґрунття для навчання у середній та старшій школі, навчити їх соціалізуватися у суспільстві.

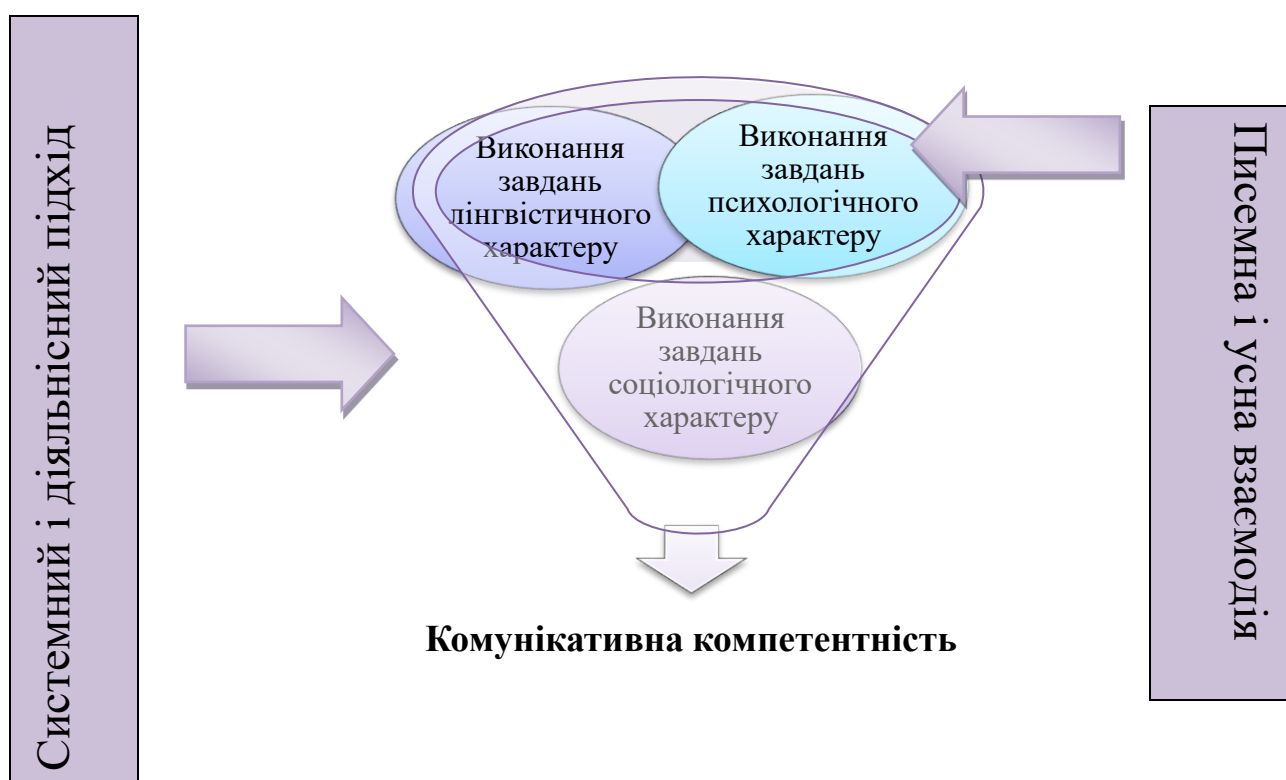
Після проведення формувального етапу дослідження результати спостережень дали змогу зробити висновки, що формування комунікативної компетентності залежить від низки факторів та умов, а саме:

- 1) від класного керівника, який повинен стимулювати роботу над розвитком комунікативної компетентності;
- 2) від батьків та їх проведеного часу з дітьми;
- 3) від індивідуальних особливостей дитини;
- 4) активності дітей на уроці,
- 5) цікавості подання інформації,
- 6) мотивації навчальної діяльності,
- 7) місця проживання та стилю виховання загалом,
- 8) характеру навчальної діяльності,
- 10) матеріальної забезпеченості родини, в якій проживає дитина,
- 11) оточення, друзів дитини,
- 12) змісту виконаних завдань та їх характеру,
- 13) розвинутих психічних особливостей дитини, здатності до запам'ятовування, стійкості уваги, об'єму пам'яті та готовності до сприйняття нової інформації,
- 14) від часу, який приділяють діти у підготовці домашнього завдання;
- 15) кількості прочитаної літератури;
- 16) наявної кількості «живого» спілкування у житті дитини.

Виходячи з поданої вище інформації та спектру аналізу проведеного теоретичного дослідження, робимо висновок, що проблема комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку дійсно існує. Формування та розвиток КК повинно відбуватися комплексно, торкаючись усього спектру життя особистості.

2.3 Результати дослідної роботи

Протягом нашого дослідження були розроблені завдання для підвищення рівня комунікативної компетентності засобом технології BYOD, які були впроваджені на уроках словесності відповідно до моделі розвитку КК. (див. рис.2.2.).

2.2. Модель формування КК

У ході експериментального навчання діти сільської школи отримували певні завдання, які повинні були виконуватися за допомогою мобільного телефона. У ході експерименту діти взаємодіяли з гаджетами як усно так і письмово: відправляли смс, робили відео, аудіо, фото звіти своїх виконаних завдань. При цьому ними активно використовувались як прості функції телефону (секундомір, диктофон), так і мережа інтернет. Вчитель уважно слідкувала за правильністю виконання завдань, аналізувала успішність їх виконання.

Після завершення нашого дослідження щодо розвитку комунікативної компетентності в учнів 2 класу засобами технології BYOD було проведено аналіз спостережень та повторну діагностику за авторськими завданнями та тестування за опитувальником Т. Пашукової. Проведення тестування засвідчило такі результати (див.табл. 2.7), (див.табл. 2.8)

Таблиця 2.7.

Результати контрольного тестування за тестом Т. Пашукової

Рівні	Типи шкіл					
	Сільська (кількість учнів)		Міського типу (кількість учнів)		Міська (кількість учнів)	
	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки
Низький рівень	1	11,2%	2	22,2 %	1	11,2%
Середній рівень	4	44,4 %	5	55,5 %	6	66,6%
Високий рівень	4	44,4%	2	22,2%	2	22,2%

Порівнюючи отримані результати з показниками констатувального тестування, можна зробити висновок, що у сільській школі троє дітей перешли з низького рівня до високого рівня розвитку комунікативної компетентності. Тобто, низький рівень КК зменшився на 10%, показник середнього рівня зменшився на 20%, показник високого рівня збільшився на 30%.

У школі міського типу, на жаль, одна дитина перейшла з високого рівня до середнього рівня. Низький рівень комунікативної компетентності зменшився тільки на 1 позицію. Низький рівень КК зменшився на 20 %, середній рівень КК зріс на 10%, а високий рівень КК не змінився.

У міській школі відбулося зменшення низького рівня КК на 20 %, збільшення середнього рівня розвитку на 30%, а високий рівень КК залишився на 20 %. Декілька учнів з високим рівнем комунікативної компетентності перейшов у середній рівень.

Таблиця 2.8

Результати контрольного тестування за авторськими завданнями

№ за пп	Рівень	Тип школи					
		Сільська		Міського типу		Міська	
		Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів	Відсотки	Кількість учнів
1	Низький	22,2	2	22,1	2	11,2	1
2	Середній	55,6	5	66,6	6	55,5	5
3	Високий	22,2	2	11,2	1	33,3	3

За даними аналізу виконання авторських завдань учнями сільської школи побільшало на 1 людину дітей з високим рівнем комунікативної компетентності. У школах міського типу та міських збільшилась кількість учнів середнього рівня.

Здійснений у процесі проведеної роботи аналіз впровадження експерименту з розвитку комунікативної компетентності засобом технології BYOD на уроках словесності у 2-х класах за тими ж методиками, які були використані під час констатувального експерименту показав, що рівень комунікативної компетентності другокласників зріс на показані відсотки за кожним із показників.

Треба зазначити, що отриманий результат є незначним. Але можна прослідкувати зміни, які констатувала класний керівник у колективі, індивідуальні зміни дітей, їх відкритість та зацікавленість до читання та української мови і загалом зацікавленість навчальним процесом. На етапі впровадження формуального експерименту засобами розроблених нами завдань діти демонстрували активність у процесі роботи і готовність до її виконання, вчилися взаємодіяти один з одним через те, що не у всіх дітей класу

під час експерименту були мобільні телефони. Тож вони вчилися кооперуватися у групи та взаємодіяти один з одним. Під час використання технології відразу було помітно зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та зростання медіаграмотності дитини, що є однією з вимог Нової української школи. Отримані результати можна прослідкувати на діаграмах (див.рис.2.3., 2.4, 2.5.).

Рис.2.3. Отримані результати впровадження технології BYOD (динаміка низького рівня)

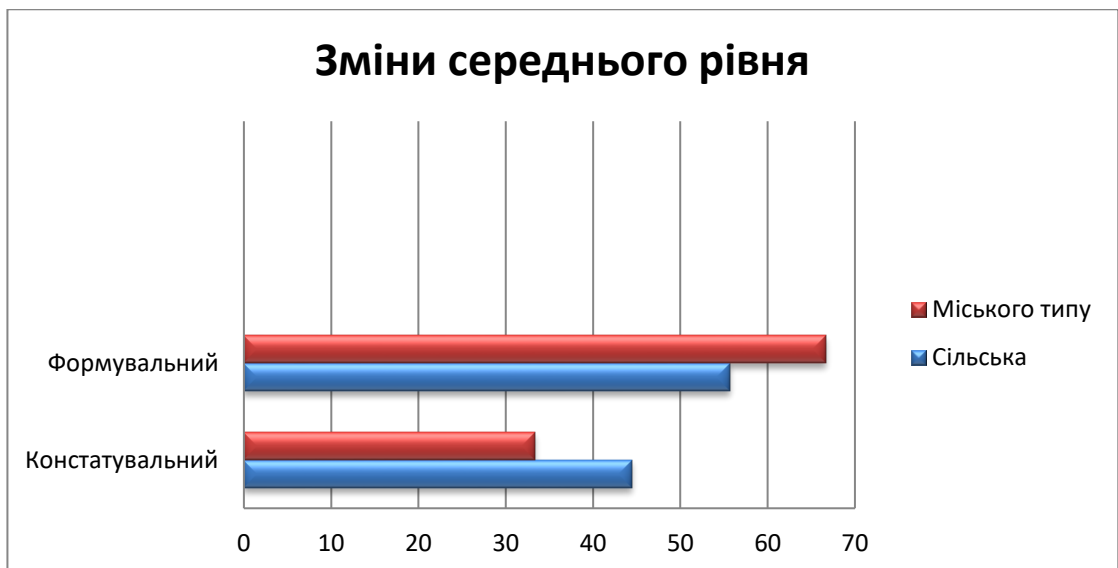

Рис.2.4. Отримані результати впровадження технології BYOD (динаміка середнього рівня)

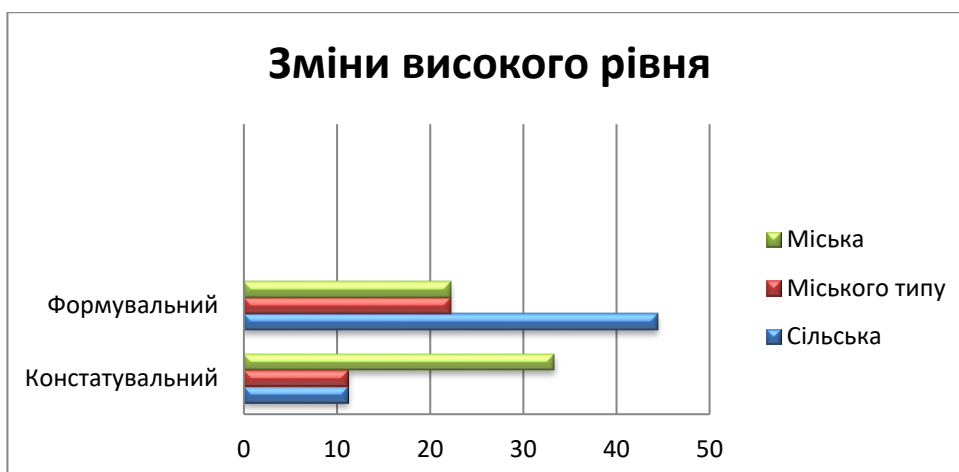

Рис.2.5. Отримані результати впровадження технології BYOD (динаміка високого рівня)

Такі результати дозволяють рекомендувати впроваджувати технологію BYOD у навчальний процес задля ефективного формування комунікативної компетентності та підвищення мотивації до навчання. Вона є ефективною, оскільки впливає на рівень володіння мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу в різноманітних життєвих ситуаціях незалежно від мети спілкування. BYOD є справді цікавою технологією, яка розвиває пізнавальні можливості дітей, виховує мотивацію до навчання, навчає через диджиталізацію освітнього середовища та робить освітній процес зрозумілим, цікавим, доступним, системним для учнів молодшого шкільного віку.

Висновки до розділу 2.

Другий розділ передбачав опис дослідження та впровадження технології BYOD у практику шкільного навчання на уроках словесності. Спочатку аналізувалася програма та підручники, які застосовуються у школах, їх методичне забезпечення, бо саме впровадження та розвиток комунікативної

компетентності на уроках словесності має ґрунтуватися на теоретичних та прикладних засадах. Критерії для діагностики теоретичного аспекту комунікативної компетентності ми знайшли у типових освітніх програмах початкової освіти за редакціями Р. Шияна та О.Савченко, проаналізували підручники, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Потім ми звернули увагу, що багато сучасних вчителів почали використовувати технологію BYOD для підвищення ефективності навчання, але таке використання відбувається несистемно. Аналіз передового педагогічного досвіду щодо впровадження BYOD у початковій школі учителів зі штату Джорджинія Північної Америки, Канади, Західної Європи та Японії засвідчив її ефективність в освітньому процесі, оскільки сприяє розвитку мотиваційної, пізнавальної та навчальної діяльності школярів. Кожне з досліджень свідчило про позитивний вплив на розвиток комунікативної компетентності школярів. В Україні, на жаль, ще не обґрунтована робота щодо впровадження BYOD в освітній процес на уроках словесності у початковій школі.

Для визначення ефективності впровадження даної технології ми створили модель формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD та впровадили її у практику шкільного навчання. Після створення нами моделі ми порівняли результати діагностики учнів сільської, міської школи та школи міського типу. Адже саме порівняння цих шкіл, на нашу думку, є найбільш доречним. Саме тут можна прослідкувати, ефективний чи навпаки неефективний вплив застосування девайсів у навчальному процесі і зробити аналіз того, чи справді школи готові до впровадження цієї технології у навчальний процес.

Експеримент складався з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

1 етап – констатувальний. На цьому етапі була проведена первинна діагностика сформованості комунікативної компетентності дітей; застосовувалися такі форми роботи, як бесіда та спостереження, аналіз шкільної документації. Також, було проведене анкетування з виявлення рівня комунікативної компетентності дітей.

2 етап – формувальний. На цьому етапі в сільській та школі селища міського типу впроваджувалась система роботи за нашими рекомендаціями засобами технології BYOD. У міському класі навчання відбувалося за звичним режимом; 3 етап – контрольний. На цьому етапі була проведена повторна діагностика рівня сформованості комунікативної компетентності в трьох класах та зроблений аналіз отриманих результатів. Знову у процесі роботи застосовувалися спостереження та бесіда.

Завершенням нашого дослідження став аналіз спостережень та проведення повторного анкетування за авторською методикою та за опитувальником Т. Пашукової. Порівнюючи результати з показниками минулого тестування, можна зробити висновок, що у сільській школі троє дітей перешли з низького рівня до високого рівня розвитку комунікативної компетентності. Показник низького рівня значно зменшився. У школі міського типу, на жаль, одна людина перейшла з високого рівня до середнього рівня. Низький рівень комунікативної компетентності зменшився тільки на 1 позицію. У міській школі відбулося теж саме, що і в попередній. Учень з високим рівнем комунікативної компетентності перейшов у середній рівень. На нашу думку, такі процеси обумовлюються низкою факторів, зокрема індивідуальними особливостями учнів, зменшенням мотивації до навчання, проблемами в родині, проблемами в класному колективі та ін.

На етапі впровадження формувального експерименту засобами розроблених завдань діти демонстрували активність у процесі роботи і готовність до її виконання, вчилися взаємодіяти один з одним через те, що не у всіх дітей класу під час експерименту були мобільні телефони. Тож вони вчилися кооперуватися у групи та взаємодіяти один з одним. Під час використання технології одразу було помітно зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та зростання медіаграмотності дитини, що є однією з вимог Нової української школи.

Тому ми рекомендуємо впроваджувати технологію BYOD у навчальний процес задля ефективного формування комунікативної компетентності та

підвищення мотивації до навчання. Вона є ефективною, оскільки впливає на рівень володіння мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу в різноманітних життєвих ситуаціях незалежно від мети спілкування.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу з'ясувати сутність поняття «комунікативна компетентність» як здатність особистості, що має відповідні знання, уміння, навички, досвід, емоційно-ціннісні ставлення, повноцінно функціонувати у суспільстві, здійснювати комунікацію у всіх сферах життєдіяльності. Зауважимо, що формування комунікативної компетентності є важливим завданням на сучасному етапі переосмислення та реформування освіти загалом.

Здійснений аналіз наукових джерел та практики початкової школи дозволив нам зробити висновок, що проблема формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках словесності є однією з найбільш актуальних у педагогічній теорії та практичній діяльності вчителя початкової освіти.

Працюючи з дітьми над формуванням і розвитком комунікативної компетентності, на нашу думку, треба намагатися допомогти учням досягти «вершини комунікації» – усної та писемної. Тоді діти навчатися цінувати, любити рідне слово, відчувати його красу, збагачувати власний словниковий запас, формувати звукову культуру, розвивати зв'язне мовлення; у них виникатиме бажання та формуватиметься вміння передавати свої враження й думки, емоції та почуття за допомогою слова. Це пробуджує фантазію й уяву, прагнення творити. Впевненість у своїх можливостях дозволяє дітям ефективно спілкуватися між собою, з дорослими, з книгою, з довкіллям та шукати інші способи взаємодії один з одним.

Задля розв'язання таких завдань необхідною, на нашу думку, є перш за все побудова цілісної системи роботи і реалізація її на уроках у початковій школі з урахуванням ситуативного та діяльнісного підходів, що передбачає суб'єкт-суб'єктне спілкування між учасниками освітнього процесу та навчальне співробітництво під час застосування різних форм інтерактивної взаємодії, введення учнів у відповідні ситуації спілкування. Тож ми висунули гіпотезу, що

рівень сформованості комунікативної компетентності другокласників підвищиться, якщо на уроках словесності цілеспрямовано та системно вчити взаємодіяти усно і письмово засобом технології BYOD; дотримуватись ситуативного та діяльнісного підходів до навчання; урахувати складові комунікативної компетентності.

Комунікативну компетентність молодших школярів учитель починає формувати ще з першого класу і саме вона повинна стати метою, змістом і засобом навчання на кожному уроці. Для ефективного здійснення мовленнєвої діяльності в умовах міжособистісної взаємодії необхідні відповідні комунікативні вміння. Для їх набуття вважаємо за доцільне використання технології BYOD.

Для вивчення сучасного стану проблеми формування комунікативної компетентності другокласників ми проаналізували державний стандарт, типові освітні програми, чинні підручники, фахову літературу та провели експеримент, що дало можливість виявити певну суперечність: з одного боку зростаючі вимоги суспільства і держави до школи та вчителя початкових класів щодо вдосконалення змісту, засобів, форм та методів формування комунікативної компетентності; з іншого – недостатність спеціально організованої підготовки вчителів та обладнання класів для формування комунікативної компетентності дітей засобами сучасних технологій, зокрема BYOD.

На нашу думку, формування комунікативної компетентності учнів засобом технології BYOD має будуватися за такими напрямками:

- вироблення єдиного підходу до формування комунікативної компетентності, ролі і значення відкритого соціального середовища, взаємодії і співробітництва у навчанні;
- вивчення особистості школяра, особливостей його розвитку, індивідуальних можливостей і здібностей;
- своєчасний обмін інформацією про освітній процес та його результати.

Це дозволяє школі, родині, громаді та іншим освітнім закладам створити атмосферу взаємодопомоги та взаємної зацікавленості в організації процесу,

реалізувати педагогіку партнерства для формування комунікативної компетентності особистості.

Вважаємо, що технологія BYOD є ефективною для впровадження її в освітній процес з метою розвитку комунікативної компетентності, бо передбачає моделювання життєвих ситуацій, які сприяють закріпленню вмінь і навичок, виробленню цінностей та певного досвіду, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії.

На початку дослідження ми поставили завдання проаналізувати науково-педагогічну, психологічну, методичну літературу та з'ясувати сутність ключових понять, визначити загальні засади розвитку комунікативної компетентності молодших школярів, розкрити особливості технології BYOD як засобу формування комунікативної компетентності, з'ясувати критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності молодшого школяра, вивчити передовий педагогічний досвід учителів, що використовують технологію BYOD на уроках у початковій школі, розробити систему роботи з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD на уроках словесності в 2 класі та експериментально перевірити її ефективність, які успішно виконали.

У роботі використовувалась низка методів досліджень: теоретичних (вивчення й аналіз психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури; державних документів; розробка змісту й методики розвитку комунікативної компетентності молодших школярів; синтез результатів експерименту), емпіричних (спостереження за навчально-виховним процесом, бесіди з учителями й учнями з метою діагностування рівня сформованості комунікативних умінь молодших школярів, вивчення результатів мовленнєвої діяльності учнів), педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний). Експеримент відбувався на базі Любомирівської школи І-ІІ ступенів Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, Верхівцевського НВК Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, Криворізької педагогічної гімназії Довгинцівського району Дніпропетровської області.

У процесі нашого дослідження ми вивчили різні погляди на комунікативну компетентність, структуру комунікативної компетентності, аспекти її формування. На основі аналізу наукової літератури було побудовано модель комунікативної компетентності, що покладено в основу розробки методики її формування. Ми дійшли висновку, що саме симбіоз діяльнісного підходу у навчанні та впровадження технології BYOD, яка може використовуватися як засіб формування КК, надає учням мотиви для спілкування, можливості вільного вибору способів вирішення проблем комунікації, заохочує до взаємодії суб'єктів комунікації, дозволяє обґрунтувати та доцільно обрати стиль і засоби спілкування.

У соціально-психологічному аспекті поєднання діяльнісного підходу та технології BYOD дозволяє, виходячи із засад дослідження, реалізувати принцип активності учасників групи, творчої позиції учасників та повністю впровадити діяльнісний підхід у навчанні.

Після аналізу наукових джерел і з огляду на результати вивчення стану досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання ми розробили поетапну систему роботи та спеціальні завдання, які, на нашу думку, сприяють ефективному формуванню комунікативної компетентності другокласників на уроках словесності засобом BYOD, і застосували їх на уроках мовно-літературного циклу в експериментальній групі, що було визначено за результатами констатувальних зрізів. У кінці нашого експерименту після проведення контрольних зрізів в експериментальній і контрольній групах та на підставі аналізу їх результатів ми з'ясували, що запропонована система роботи є ефективною, адже кількісні та якісні показники в експериментальній групі засвідчили позитивну динаміку. Отже, наша гіпотеза повністю підтвердилася.

У ході експерименту ми зробили висновки про те, що активна взаємодія учасників комунікативної ситуації породжує у кожного з них потребу в більш точному сприйнятті себе і свого співрозмовника, що стимулює розвиток рефлексії. Намагаючись усвідомити, зрозуміти себе, людина порівнює себе з іншими й у такий спосіб пізнає власні переваги і недоліки, визначає завдання для

самовдосконалення. Відповідно формується і рівень комунікативної компетентності у діяльності. Аналіз результатів дослідження дозволяє виокремити ряд важливих тенденцій, що значно підвищують ефективність викладання і водночас будуть вимагати корінної зміни класичних підходів до навчання.

Участь у комунікативній ситуації передбачає творче особистісно-мотивоване спілкування, що дозволяє учням не просто сприймати інформацію й реагувати на неї, але і висловлювати власне ставлення. Навчальне спілкування сприймається ними як мета їхніх дій в умовах, максимально наближених до умов подальшого розвитку у майбутній діяльності. Поєднання діяльнісного підходу та технології BYOD викликає потребу в спілкуванні, стимулює інтерес до участі в спілкуванні, розширює його предметний зміст.

Таким чином, мету роботи досягнуто, гіпотезу підтверджено. Перспективним вважаємо вивчення проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів в умовах розбудови Нової української школи засобом інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Англомовний словник [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.dictionary.com/browse/communicative-competence> (дата звернення 24.08.2019) –Dictionary.com.
2. Барановська Л. В. Комунікативна компетентність викладача вузу / Л.В. Барановська // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / ред. кол. Гузій Н. В. та ін. - К. : НПУ, 1999. - С. 146 - 149.
3. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344 с.
4. Белова О. (особистий блог) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://multiurok.ru/files/opyt-ispol-zovaniia-tiekhnologhii-bring-your-own-d.html> (дата звернення 05.08.2019) – Опыт использования технологии «Bring your own device» в начальной школе.
5. Васильєва О. В. Комунікативний підхід на уроках літературного читання в початковій школі / О. В. Васильєва // Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко та ін. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Випуск 25. – С. 69-74.
6. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. – 400 с.
7. Використання технології BYOD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://didaktika.org/2014/p/ispolzovanie-mobilnyh-tehnologij-vobrazovatelnom-processe/>.
8. Гавра Д. Основы теории коммуникации: Учебное пособие. Стандарт третьего поколения. — СПб.: Питер, 2011. — 288 с.
9. Голуб Н. Компетентнісне навчання – це актуально/ Н. Голуб//Дивослово. –2012.–№6.–С.60-62.
10. Далингер. В.А. Компьютерная компетентность – основа профессионализма современного учителя математики // Материалы конференции «Информационные технологии в образовании-2003». [Електронний ресурс].

Режим доступу:-<http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-1788.html>.

11. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.

12. Дистанційні курси вчителів іноземної мови (засоби ІКТ), модуль 2, технологія BYOD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <https://sites.google.com/site/distancionnyeobu/modul2-tehnologia-byod-mobilnyeprilozenia-v-pomos-ucitelu>.

13. Емельянов Ю.Н. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности. – М.: Просвещение, 1995. – 183 с.

14. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении. Специальный практикум по социальной психологии / Ю.М. Жуков, Л.А.Петровская, П. В. Растянников. - М. : Изд-во МГУ, 1990. - 104 с.

15. Жуков Ю.М. Тренинг как метод совершенствования коммуникативной компетентности: дис. д-ра психол. наук. – М., 2003. –356 с.

16. Закон України «Про освіту» № 38-39, ст.380 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 16.09.19).

17. Захарова Т.В. Коммуникативная компетентность: понятие, характеристики / Т.В.Захарова, Н.В.Басалаева, Т.В.Казакова, Н.К.Игнатьева, Е.В.Киргизова, Т.А. Бахор // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 4.

18. Зільберман М.А Використання смартфонів і планшетів у навчанні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/School91perm/ss-32517601?qid=b418b20a-512b-48ac-ba00-715744e026b8&v=&b=&from_search=2.

19. Зільберман М.А. Использование мобильных технологий (технологии BYOD) в образовательном процессе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://didaktika.org/2014/p/ispolzovanie-mobilnyh-tehnologij-vobrazovatelnomprocesse/>.

20. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя //Высшее образование. 2003. – № 5. – С. 34-42.

21. Золотарьова І.О. Застосування мобільного навчання в системі освіти /І.О.Золотарьова, А. М. Труш // Системи обробки інформації. – 2015. – Вип. 4. – С. 147-150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2015_4_32.
22. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
23. Корніяка О.М. Вивчення розвитку комунікативної компетентності студентів / О.М. Корніяка // Психолінгвістика: Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2009. – Вип.3. – С. 60 – 69.
24. Крилов А. А.Психология: учебник /Под ред.А.А.Крылова. -М.: Проспект, 2001.- 584с.
25. Леонтьев А. А. Основы психолінгвістики / А. А. Леонтьев. – М.: Смысл, 1999. – 287 с.
26. Леонтьев А. А. Что такое виды речевой деятельности?/ А.А. Леонтьев // Начальная школа: плюс минус. - 2000. - № 5. - С. 3 - 5.
27. Леонтьев А. А. Что такое язык / А. А. Леонтьев. – М., Педагогика, 1976. – 517 с.
- 28.Леонтьев, А.А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии / А.А. Леонтьев // Избранные психологические труды. – М.; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. – 447 с.
29. Мартиненко С. Сучасні підходи до формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи / С. Мартиненко, Н. Кипиченко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : Педагогічні науки. – 2012. – С. 85 – 89.
30. Мартинюк Т.С. Методика реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України учнів 8-9 класів. Монографія [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://undip.org.ua/files/disertac/дисертація%20Мартинюк.pdf> (дата звернення 21.08.19).
31. Мельник О. М. Проектування електронних освітніх ресурсів з математики

- для учнів початкової школи [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/706422/19/Мельник_дисертація.pdf (дата звернення 21.09.2019).
32. Найкращі інструменти освітніх технологій [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/download/42-80-64447.pdf>.
33. Нова українська школа про інтегроване навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/integrované-navchannyatematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>.
34. НУШ: Порадник для вчителя [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення 17.09.19).
35. Обозов М.М. Психологія міжособистісних відносин / М.М. Обозов. - К.: Либідь, 1990. – 191 с.
36. Олійник О. Про трактування поняття «педагогічна технологія» / О.Олійник //Рідна школа. –2004.–№2.–С.16-19.
37. Освіторія. 5 завдань на розвиток мовлення молодших школярів [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/5-zavdan-na-rozvytok-movlennya-dlya-molodshyh-shkolyariv/> (дата звернення 21.08.19).
38. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению/Ефим Израилевич Пассов.– 2-е изд.,– М.: Просвещение, 1991.–223 с.
39. Педагогічна технологія навчання української мови та літературного читання в початковій школі: навч.-метод. посіб./ за наук. ред. М.І.Чабановської.–Тернопіль:Мальва–ОСО, 2015.–188с.
40. Пентилюк М. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості у євроінтеграційному контексті / М.Пентилюк // Українська мова та література в школі. – 2010. - № 2. – С.2-8.
41. Перелік підручників, затверджених МОН [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>.
42. Петровская Л. А. Компетентность в общении: Социально- психологический тренинг / Л. А. Петровская – М., Изд-во МГУ, 1989.– 216 с.

43. Побочна О. В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів: з досвіду роботи / О. В. Побочна // Початкове навчання та виховання. – 2013. – № 29. – С. 2-7.
44. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти // Рідна школа.– 2005. – № 1. - С. 65–69.
45. Правильний шлях знайти тьютора [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.tutora.co.uk.
46. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж Равен; пер. с англ. – М. : Когито–Центр, 2002. - 396 с.
47. Савченко О. Я. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання/О.Я. Савченко// Методика читання в початкових класах. – Київ: Освіта, 2007. — С.105, 164-166.
48. Сайт для генерації QR- коду [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://qrcoder.ru>.
49. Сервіс для створення інтерактивних вправ LearningApps. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://learningapps.org/>.
50. Сервіси для створення інтерактивних вікторин Kahoot! [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://kahoot.it>.
51. Симончук О. 10 освітніх проєктів, які можна підтримати просто зараз /Симончук Олексій – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/10-osvitnih-proektiv-yaki-mozhna-pidtrymaty-pryamo-zaraz/>(дата звернення 01.08.2019)
52. Скворцова С.О. Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів: монографія / С.О. Скворцова, Ю.С. Вторнікова.–Одеса: Абрикос Компани, 2013. – 290 с. [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://skvor.info/files/books/skvortsova_obl_monografia2.pdf. (дата звернення 21.09.2019).
53. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / Колектив авторів за ред. М. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
54. Словник педагогічних термінів [Електронний ресурс].– Режим доступу:

<http://www.kgra.km.ua/?q=node/233> (дата звернення 17.09.19).

55. Словник української мови [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/kompetentnyj> (дата звернення 17.09.19).

56. Смілянець С. Комунікативна компетентність учнів. Використання інтерактивних вправ для формування комунікативної компетентності молодших школярів / С. Смілянець // Початкова освіта. - 2017. - № 9. - С. 14-29.

57. Смірнова Є.А. Формування комунікативної компетентності: Теорія та практика проблеми. Монографія / Є.А.Смірнова — Шуя., Видавництво «Весть». ГОУ ВПО «ШГПУ».- 2006.

58. Типові освітні програми для 1-2 класів[Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>

59. Ученые записки кафедры общей психологии МГУ им. М. В. Ломоносова. Вып. 1 / под ред. Б. С. Братуся, Д. А. Леонтьева. М.: Смысл, – 2002. – С. 56-65. [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://institut.smysl.ru/article/16.php> (дата звернення 17.09.19).

60. Холостова Е. И. Технология социальной работы / Е. И. Холостова. - М.: ИНФА, 2003. - 400 с.

61. Хомич О.О. Особливості навчання учнів початкових шкіл Канади// Young Scientist. – 2017. - № 11 (November). – С. 460-465. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/110.pdf> (дата звернення 07.08.2019).

62. Які вони сучасні педагогічні технології? // Відкритий урок.–2009.–№3.–С.27-31.

63. Ballagas Rafael BYOD: Bring Your Own Device [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.vs.inf.ethz.ch/publ/papers/rohs-byod-2004.pdf> (дата звернення 21.08.19).

64. Bring-your-own-Device-BYOD-for-Learning [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.pdsttechnologyineducation.ie/en/Technology/Advice-Sheets/Bring-your-own-Device-BYOD-for-Learning.pdf>.

65. Buchanan R. Paradox, promise and public pedagogy: Implications of the Federal Government's Digital Education Revolution. *Australian Journal of Teacher Education*, (2011). 36(2), 67–78. [Электронный ресурс].–Режим доступа: <http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1524&context=ajte>.
66. BYOD, general structure [Электронный ресурс].–Режим доступа: http://www.eun.org/documents/411753/817341/BYOD_Technical_guide_full_v7.pdf
67. Chomsky N. *Aspects of the Theory of Syntax*. – Cambridge. – The M.T.T. Press. 1967.
68. Constanze Vorweg, in *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)*, 2015 COMPETENCE [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/communicative-competence> (дата звернения 17.09.19).
69. Doargajudhur Melina Seedoyal, Peter Dell. *Impact of BYOD on organizational commitment: an empirical investigation* [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ITP-11-2017-0378/full/html> (дата звернения 07.08.2019).
70. Dunlea Michael *5 Ways to Combat Classroom Isolation* [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.edutopia.org/article/5-ways-combat-classroom-isolation> (дата звернения 26.11.2019).
71. Duranti A., in *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2001 COMPETENCE [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/communicative-competence> (дата звернения 19.09.19).
72. Foster-Cohen S.H. , in *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2001 COMPETENCE [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/communicative-competence> (дата звернения 19.09.19).
73. Government of the Australian. *Bring Your Personal Electronic Device (PED) – Guidelines for Schools - Last Updated September 2017* [Электронный ресурс].– Режим доступа: https://www.education.act.gov.au/_data/assets/word_doc/0013/

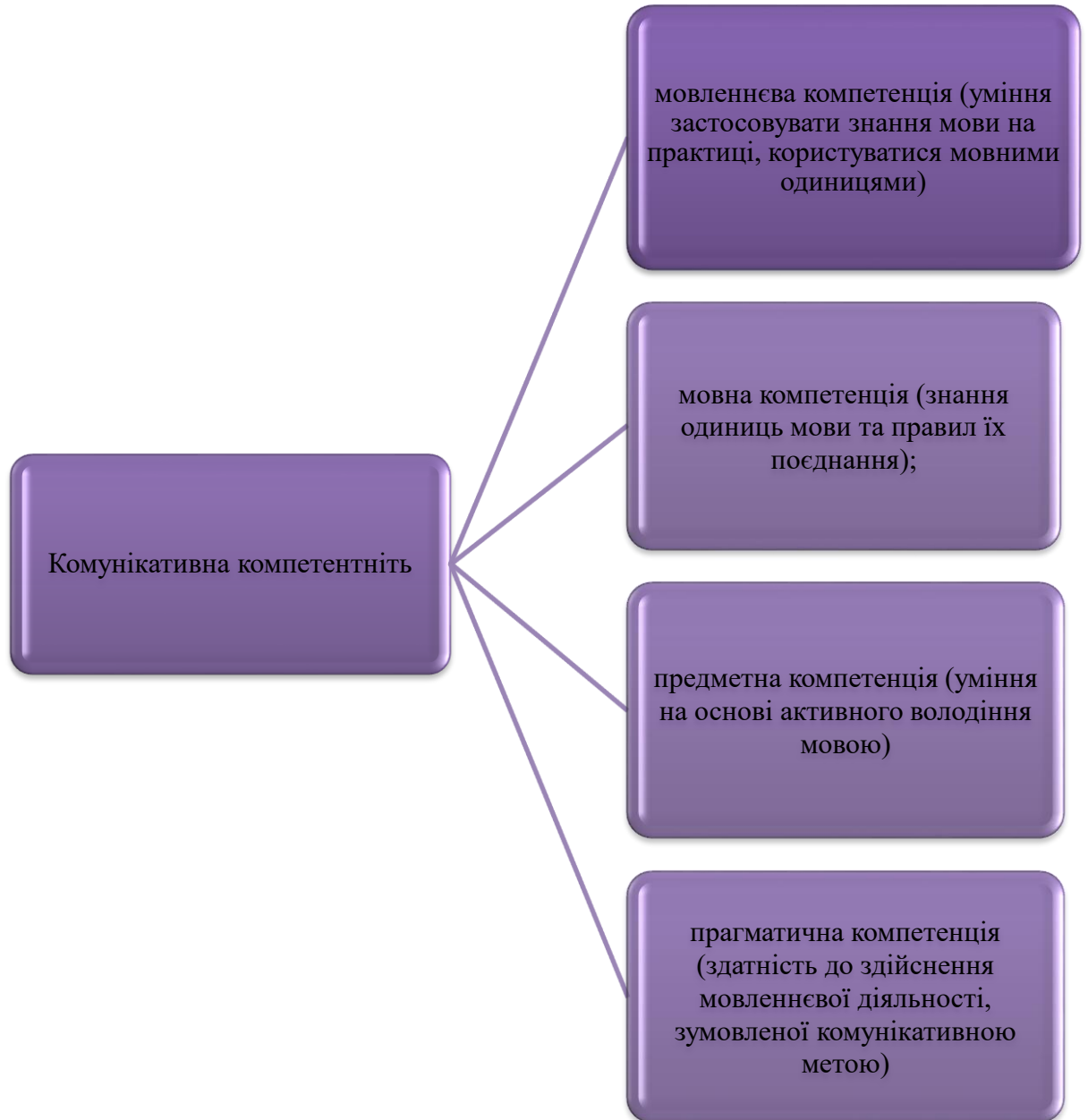
- 1123 123/ Bring-Your - Personal-Electronic-Device-Guide lines-for-Schools.DOCX.
74. Hymes D. On Communicative Competence / D.Hymes //J.B.Pride and J.Holmes (eds.). Sociolinguistics. – Harmondsworth: Penguin, 1972. – P. 269–293.
75. Karen J. McLean The Implementation of Bring Your Own Device (BYOD) in Primary [Elementary] Schools [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.01739/full>(дата звернення 19.09.19)
76. Littlejohn S.W. Communication competence: model and application /S.W.Littlejohn, D. M.Jabusch //Journal of Applied Communication Research. – 1982. – Vol. 10(1). – P. 29–37.
77. Monnappa Avantika What is BYOD (Bring Your Own Device) and Why Is It Important? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.simplilearn.com/what-is-byod-and-why-it-is-important-article> (дата звернення 21.10.19).
78. Nielsen Lisa 7 Myths About BYOD Debunked [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://thejournal.com/articles/2011/11/09/7-byod-myths.aspx> (дата звернення 21.10.19).
79. Savigny E. von, in International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2001 COMPETENCE [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/communicative-competence> (дата звернення 25.09.19).
80. Savignon Sandra J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1983. Canadian Modern Language Review, 40(3), pp. 464–465 [Электронный ресурс].– Режим доступа: https://www.academia.edu/2136862/Communicative_Competence_Theory_and_Classroom_Practice._Texts_and_Contexts_in_Second_Language_Learning._The_Addison-Wesley_Second_Language
81. Scarfo A. New Security Perspectives around BYOD, Broadband, Wireless Computing, Communication and Applications (BWCCA), 2012 Seventh International, Page(s): 446 – 451.

82. Stager-to-go «BYOD – Worst Idea of the 21st Century?» [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://stager.tv/blog/?p=2397> (дата звернення 29.09.2019).
83. Tarvin L.D. Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/283711223_Communicative_Competence_Its_Definition_Connection_to_Teaching_and_Relationship_with_Interactional_Competence.
84. Thinglink: сайт для створення відео [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.thinglink.com>
85. Vesna Bagarić DEFINING COMMUNICATIVE COMPETENCE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Влад/Downloads/ Bagaric i Mihaljevic_Djigunovic_ENG%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Влад/Downloads/Bagaric%20i%20Mihaljevic_Djigunovic_ENG%20(2).pdf) (дата звернення 17.09.19).
86. Wiemann J.M. Current theory and research in communicative competence /J.M.Wiemann, P.Backlund //Review of Educational Research. – 1980. – Vol. 50(1). – P. 185–199.
87. Yusoff M. Analysing communication competence in oral presentations: engineering students' experiences / M.Yusoff //Journal of human capital development. – 2010. – Vol. 3(1). – P. 99–117.

ДОДАТКИ

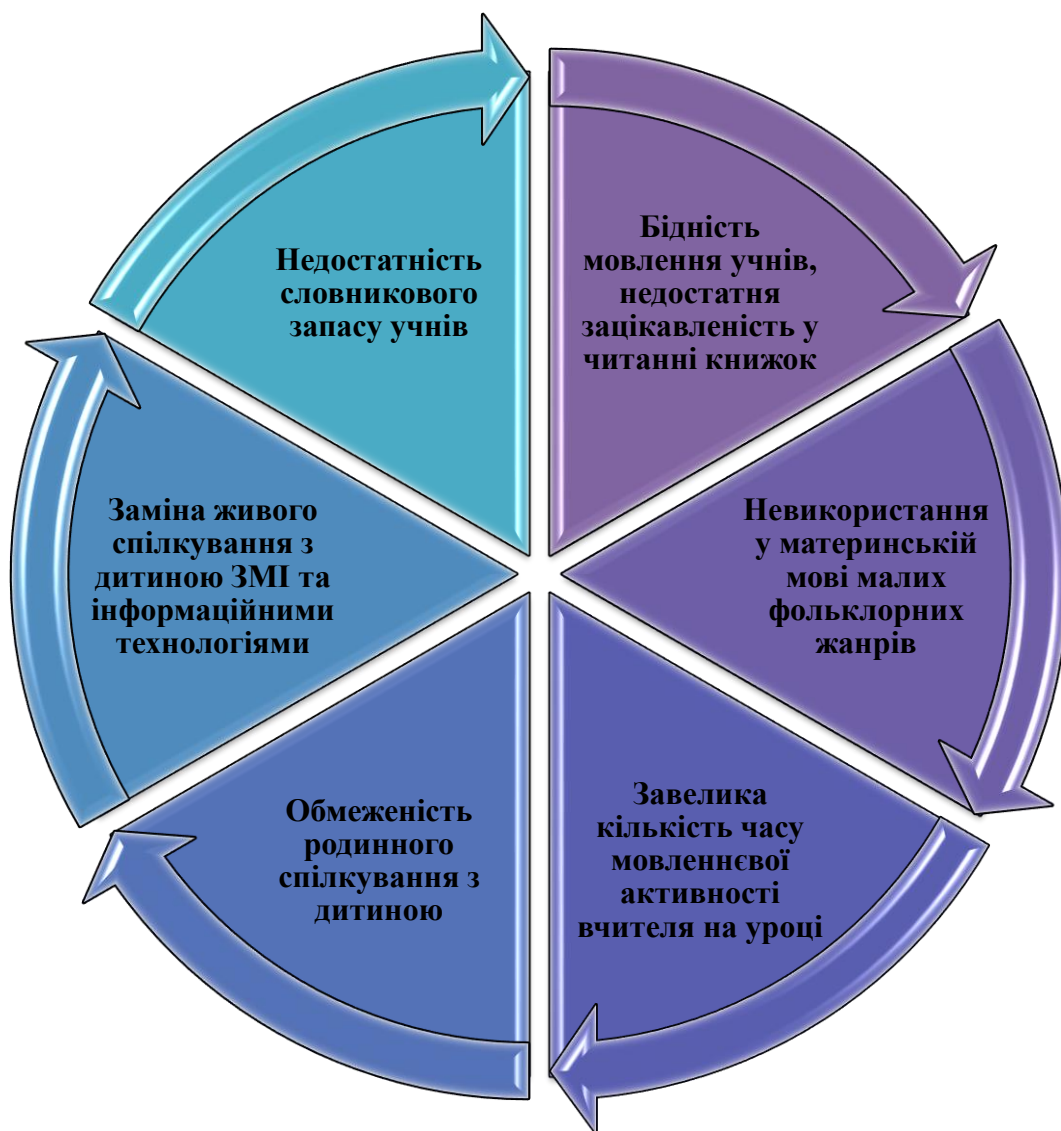
Додаток А

Структура комунікативної компетентності молодших школярів

Додаток Б

Фактори, які ускладнюють формування комунікативної компетентності

Додаток В
Список учнів

Сільська школа	Міського типу школа	Міська школа
1. Альфьорова Софія	1. Анока Анастасія	1.Басанский Руслан
2. Белецкая Софія	2. Бойко Даня	2. Белова Софія
3. Віхров Гена	3. Болотов Даня	3. Домбровський Ярик
4. Висецкая Маша	4. Корсунь Влада	4. Колісник Давід
5. Висоцька Аня	5. Кудлай Віталік	5. Рапота Тимур
6. Дмитрієва Ярослава	6. Кочук Аня	6. Лагута Таня
7. Заскока Софія	7. Лебеденко Юля	7.Пилипенко Богдан
8. Зелєпа Софія	8. Мортиш Настя	8.Черниш Альона
9. Какуля Діма	9. Нікіфорова Софія	9.Жиганова Саша

Додаток Г

Тест на виявлення комунікативних та організаторських схильностей за ред. Т. Пашукова та ін.

Інструкція: «Запропонований вам тест містить 10 питань. Прочитайте їх та дайте відповіді на всі питання за допомогою бланка. На бланку надруковані номери питань. Якщо ваша відповідь на питання позитивна, тобто ви погоджуєтесь з тим, про що запитують у питанні, то на бланку відповідний номер обведіть кружечком. Якщо ваша відповідь негативна, тобто ви не погоджуєтесь, то відповідний номер закресліть. Слідкуйте, щоб номер питання і номер у бланку для відповідей збігалися».

Опитувальник

1. Чи багато в тебе друзів, з якими ти постійно спілкуєтесь?
2. Чи довго ти ображаєшся на приятеля?
3. Чи є в тебе бажання познайомитися з іншими?
4. Чи правда, що тобі приємніше та простіше проводити час з книжками або ж за якими-небудь іншими справами, ніж з друзями?
5. Чи любиш ти придумувати та організовувати різні ігри та розваги для друзів?
6. Чи робиш ти уроки сьогодні, якщо ти можеш відкласти їх на завтра?
7. Чи подобається тобі постійно бути серед людей?
8. Чи любиш брати участь у колективних іграх?
9. Чи правда, що в тебе багато друзів?
10. Чи правда, що ти не дуже впевнено почуваєш себе в оточенні великої групи своїх приятелів?

Додаток Д
Завдання на виявлення рівня комунікативної компетентності
школярів

1. Розкажи про себе.
2. Розкажи про свою сім'ю.
3. Розкажи про своїх друзів.
4. Напиши листа своєму другові та розкажи про свої канікули (зміст і форма довільні).

Додаток Е

Анкета на виявлення девайсів в учнів початкових класів

1. Як тебе звати?
2. Скільки тобі років?
3. Чи є в тебе мобільний телефон?
4. Для чого ти користуєшся мобільним телефоном?
5. Чи знаєш ти, що таке планшет?
6. Чи є у тебе планшет?
7. Що ти робиш з планшетом?
8. А чи є у вас вдома комп'ютер?
9. Чи користуєшся ти комп'ютером?
10. Для чого тобі комп'ютер?

Додаток Ж

Конспект батьківських зборів

Тема: «Роль комп'ютера та Інтернету у житті дітей»

Мета: донести до відома батьків про користь та шкоду комп'ютера та Інтернету для психічного і фізіологічного здоров'я дітей; роз'яснити поняття «комп'ютерна залежність дітей» та її профілактика; скласти правила безпечного для дитини користування комп'ютером, виявити, наскільки батьки усвідомлені про перебування дітей за комп'ютером.

Обладнання: анкета №1 та опрацьовані матеріали анкетування учнів, правила для батьків.

Хід зборів

I. Організація зборів

Перевірка присутності усіх батьків

II. Вступна частина

1. Розповідь учителя

– У сьогоднішній неабиякої популярності набула комп'ютеризація навчальних закладів, бібліотек та інших установ. Звичайно, кожна родина також намагається забезпечити себе новітніми інформаційними технологіями, засобами зв'язку, мережею Інтернет. Це великий прорив у нашому сучасному житті. Комп'ютер урізноманітнює життя, адже дозволяє писати музику і вірші, малювати, спілкуватися у соціальних мережах, знайти найрізноманітнішу інформацію, грати ігри та багато іншого. Це зацікавлює не тільки дорослих, але і дітей. Не дивно, що з раннього віку малюки залюбки натискають на клавіатуру, водять курсором, клацають мишкою. Проте слід зазначити, що використання комп'ютерних технологій має як плюси, так і мінуси. Серед безлічі недоліків використання комп'ютерів слід визначити найважливіший – вплив на здоров'я.

Володіти комп'ютером – це добре. Він допомагає дітям розвиватися, мислити, навчатися, спілкуватися з друзями, родичами, почувати себе впевнено серед однолітків, адже наше життя вимагає бути з ним на «ти», ігри розвивають мислення, логіку, увагу, моторику, швидкість реакції і т.д

Проте ми повинні пам'ятати і про дотримання правил роботи за комп'ютером. Від тривалого і безконтрольного використання комп'ютера виникають як фізіологічні, так і психологічні проблеми.

До фізіологічних відносять: електромагнітне випромінювання, що підвищує радіаційний фон і цим шкідливо впливає на здоров'я дитини, під час тривалого перебування за комп'ютером можуть виникнути проблеми із зором, порушенням мовлення та опорно-руховою системою, дратівливість, втома, головний біль, погане самопочуття.

Слід звернути увагу і на психологічні проблеми, які можуть виникати.

Ми знаємо, що у дітей ще не сформована, нестійка психіка, уява і фантазія, при цьому ігри і інформація в мережі Інтернет мають найрізноманітніший характер. Тому поміж корисних, розвивальних ігор можуть бути ті, які мають еротичний, сексуальний, агресивний, жорстокий, шахрайський напрямок. Граючи в такі ігри, дитина може недооцінювати ситуацію в реальному житті, втрачається почуття реальності. Як наслідок, виникають різні непорозуміння, жорстоке відставлення до оточуючих, переоцінка власних можливостей та інше.

Серед недоліків також виділяють невміння спілкуватися з однолітками у реальному світі. Діти, які тривалий час спілкуються в мережі Інтернет, важко заводять знайомства. Їм легше спілкуватися у віртуальному світі. Завдання батьків – уберегти своє чадо від поганого впливу.

Окремо слід поговорити про комп'ютерну залежність. Сидячи у віртуальному світі, діти не помічають часу. День за днем виробляється звичка, а потім залежність. Першими показниками дитячої залежності є: обід за комп'ютером, істерики, проведення вільного часу за ним, не відвідує школу – бо сидить за комп'ютером, віддає перевагу комп'ютеру, коли звуть гуляти друзі.

Для того, щоб уникнути проблем, слід дотримуватись правил. Давайте їх обговоримо.

(Правила роздаємо всім батькам)

Правила для батьків

1. Привчити дитину слідкувати за часом, проведеним за комп'ютером.

2. Не встановлюйте комп'ютер у дитячій кімнаті, щоб запобігти нічному перебуванню біля нього.

3. Вивчіть з дитиною вправи, рухи, що допоможуть зняти втому.

4. Поясніть дитині, які сайти вона може відвідувати, а які ні. Обов'язково обґрунтуйте відповідь.

5. Разом з дитиною оберіть сайти, які не нашкодять вашій дитині.

6. Не слід кричати на дитину та наказувати, намагайтеся домовлятися.

7. Запитуйте дітей, які ігри вони грають, про що вони.

8. Запропонуйте переглянути правила роботи за комп'ютером.

9. За потреби встановлюйте програми, що виконують контролюючі функції.

(Обговорення кожного правила.)

III. Основна частина

1. Анкетування батьків

Анкета для батьків №1

Чи є у Вашому домі комп'ютер та мережа Інтернет?

Чи має Ваша дитина доступ до мережі Інтернет?

Чи зареєстрована Ваша дитина в соціальних мережах, якщо так, то яких саме?

Скільки часу Ваша дитина проводить за комп'ютером, у соціальних мережах?

Чи контролюєте Ви, які сайти відвідує дитина. Якщо так, то як саме?

Як, на Вашу думку, любить проводити дозвілля син (донька)?

Чи виникають у Вас проблеми у спілкуванні з дитиною? Якщо так, то які?

2. Дискусія

Готуючись до батьківських зборів, вчитель проводить опитування серед дітей за такими питаннями:

Як тобі найбільше подобається проводити дозвілля?

Що означає для тебе комп'ютер?

Чи зможеш провести декілька днів без Інтернету?

Скільки часу проводиш за комп'ютером?

Чи граєш ти в комп'ютерні ігри? (якщо так, то в які саме?)

Якщо якась інформація тебе турбує, до кого звертаєшся з проблемою?

Опрацювавши учнівські роботи, вчитель пропонує провести обговорення.

V. Підсумок

– Зараз пропоную заповнити маленьку анкету

Анкета для батьків №2

Чи була корисною інформація на батьківських зборах?

Що для Вас було новим?

Що не сподобалося?

Які питання хотіли б обговорити на наступних батьківських зборах?

З яких питань бажаєте виступити на батьківських зборах?

Додаток 3

Конспект уроку з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD

УРОК РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Тема: Дружба – найдорожчий скарб. Робота над деформованим текстом.

Мета: повторити з учнями будову тексту, вчити учнів працювати з деформованим текстом; розвивати зв'язне мовлення, вчити висловлювати власну думку; сприяти формуванню уявлення про дружбу; виховувати дбайливе ставлення один до одного, готовність допомогти й підтримати товариша, толерантність.

Обладнання: роздатковий матеріал (картки), телефони

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина

1. Створення ситуації успіху.

Сьогодні на уроці ми працюємо разом. Кожному з вас я хочу побажати, щоб ви були:

Усміхненими

Сміливими

Працьовитими

Ініціативними

Хорошими

Уважними

(Далі учні говорять один за одним і бажають гарного настрою та наснаги на урок).

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми та мети уроку.

- Сьогодні, ми будемо з вами малювати картину. І щоб дістати перший елемент, вам потрібно зібрати слово.

1. Гра «Збери слово»

Сьогодні, коли я шла до вас на урок, то в мене розсипалися літери. І всі вони перемішалися. Тож нам потрібно зібрати слово з цих букв.

(Діти складають з літер слово «ДРУЖБА»)

- Чи здогадуєтесь, про що йтиме мова на уроці? *(Відповіді дітей)*

- Так, сьогодні з вами на уроці ми будемо говорити про дружбу і спробуємо з'ясувати риси справжнього друга, бо для того, щоб мати друзів, треба самому вміти бути другом. А також будемо працювати з деформованим текстом, щоб навчитися помічати і усувати недоліки в тексті (представляємо першу частину картини-сонце)

III. Основна частина

1. Складання «Асоціативного куща»

– Діти, що вам спадає на думку, коли ви чуєте чи говорите слово «ДРУЖБА»?
На дошці з'являються квіти зі словами радість, щирість, повага, вірність, чесність, довіра.

2. Гра «Будуємо будинок для друзів»

– Квіточки вирости і вже, мабуть, час попрацювати нам будівельниками, щоб побудувати «Будиночок для друзів».

А щоб він був у нас теплим і затишним, нам треба працювати за таким планом і дати відповіді на такі запитання.

(Вчитель розміщує на дошці макет будинку з питаннями:

фундамент «Чи кожній людині потрібні друзі?»

основа будинку «Яким повинен бути друг?»

дах «Чи добре мати друзів?») *На дошці з'являється будинок.*

2.1. «Чи кожній людині потрібні друзі?»

Щоб фундамент був міцним, давайте з'ясуємо, чи кожному потрібні друзі, щоб дізнатися, як почувають себе ті, хто їх не має.

Для цього я пропоную створити опитування на нашій сторінці у фейсбук.

Результати ми обговоримо на наступному уроці.

А поки пропоную вам переглянути фрагмент мультфільму.

(Перегляд фрагменту мультфільму «Самый большой друг». (Зчитування QR коду)

- Як почувають себе ті, хто не має друзів? *(Самотньо, заздрісно, байдуже до оточуючих, злі).*

- А чи є у нашому класі діти, які не мають друзів? *(Ні)*

А знаєте, діти, що у нашому класі є 2 справжні подружки, які дружать з дитинства. Давайте їх послухаємо.

Самотнє дерево і вітерець зламає,

А разом з друзями у тебе сила є.

Без друга не прожити – кожен знає,

Без друга сіре все життя твоє.

Один не стане по обидва боки,

Та й як одному в світі цим рости?

Чи прогулятися, як поробив уроки,

Чи в парк та в цирк у вихідні піти?

- І це добре, що у нас є друзі, бо **«Ніхто не бажає жити без друзів. Мати друзів – це чудово!»** *(На дошці вчитель вивішує ці 2 речення).*

2.2. «Яким повинен бути друг?»

Час побудувати основу будинку, щоб з'ясувати, яким повинен бути справжній друг, і навчитися самому бути надійним другом.

І знову давайте звернемося до фрагмента мультфільму.

(Перегляд фрагмента мультфільму)

- Діти, а ви б хотіли мати такого друга, як бегемот? *(Відповіді дітей)*

- А мені шкода бегемота, тому що він не розуміє, яким повинен бути справжній друг. Я впевнена, що ми зможемо йому допомогти виправитися і стати надійним другом.

- Для цього давайте заселимо наш будинок друзів рисами характеру, які повинен мати друг, щоб він зрозумів свою помилку і виправився.

2.3. Гра «Засели будинок». Робота в парах

У вас на партах лежать 2 віконечка. Подумайте разом із сусідом по парті і обговоріть, яку рису характеру необхідно заселити у будинок, щоб бегемот зміг змінитися.

(Діти працюють в парах і вибирають позитивну рису характеру).

Молодці!

Ми з вами бачимо, що якостей, які повинен мати справжній друг, дуже багато. І бегемот зрозумів, що він має бути добрим, вірним, справедливим...

(На дошці показується частина тексту: Якостей, які повинен мати справжній друг, дуже багато. Він має бути добрим, вірним, справедливим, правдивим, чуйним»)

2.4. Фізкультхвилинка

Час вже й відпочити.

Помирились сонце з хмарою

І тепер танцюють парою.

Ллється дощ і сонце світить,

Усміхаються їм діти.

Райдуга місток зробила –

Сонце з хмарою здружила.

Хай з них приклад беруть діти,

Треба дітям всім дружити.

2.5. «Чи добре мати друзів?»

А зараз давайте дамо відповідь на питання «Чи добре мати друзів?»

І знову дивимося фрагмент мультфільму

(Перегляд фрагменту мультфільму)

Отже, переглянувши мультфільм, ми з вами переконалися, що крокодил зрозумів, що треба мати друзів, які завжди допоможуть у тяжку хвилину.

Пам'ятайте, що *«Друзі пізнаються в біді. Вони завжди прийдуть на допомогу».*

(Вчитель демонструє речення на дошці).

Погляньте, діти, коли ми відповідали на наші питання, то не тільки побудували будинок, а й текст.

Давайте пригадаємо, з яких частин складається текст.

Фундамент – це ... (зачин).

Діти, знайдіть в цьому тексті зачин і зачитайте його.

(Діти знаходять зачин і зачитують його)

Основа – це ... (Основна частина).

Дах – це ... (кінцівка).

Нам ці знання необхідні, щоб не припуститися помилок при роботі з деформованим тестом.

2.6. Робота з деформованим тестом.

Робота в зошиті с.30, 1 завд.

- Прочитайте речення. Розмістіть їх в такому порядку, щоб утворився текст.

- Яке речення буде зачином? (основною частиною?, кінцівкою?)

До тексту доберіть заголовки.

Давайте його запишемо *(Діти записують заголовки)*

Виправлений текст запишіть у зошити, але пам'ятайте, що кожна частина тексту пишеться з абзацу.

Перевірка виконаної роботи.

(Учень читає виправлений текст.)

Чи можна дівчаток назвати справжніми подружками? Поясніть чому?

IV. Підсумок уроку.

Я сподіваюсь, що після нашого уроку ви зрозуміли, хто є надійним другом і як з ними поводитися, бо маючи друзів, вважай, що ти володієш скарбами.

А зараз портфелік допоможе нам з'ясувати, чи справдилися ваші очікування від уроку.

. Опитування

Діти зайдіть за QR-кодом на інтернет сторінку та дайте відповіді на запитання.

АНОТАЦІЯ

Сорока О.А. Формування комунікативної компетентності учнів 2 класу засобом технології BYOD на уроках словесності/ О.А. Сорока. – Рукопис. – Кривий Ріг, 2019. – 93 с.

У кваліфікаційній роботі розкрито сутність понять «комунікативна компетентність», «структура комунікативної компетентності», «технологія BYOD».

У першому розділі магістерської роботи розглядаються основні теоретичні аспекти формування комунікативної компетентності молодших школярів. Виділено її структуру, напрями та модель. Розглянуто сутність та особливості використання технології BYOD як засобу формування комунікативної компетентності учнів 2 класу на уроках словесності.

У другому розділі проаналізовано стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання, описано систему роботи з підвищення рівня сформованості комунікативної компетентності другокласників засобом технології BYOD, наведено експериментальні дані щодо перевірки її ефективності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, технологія BYOD, уроки словесності, структура комунікативної компетентності.